K

Kabiry (litov.) *Triglav*

Cabirus je božstvo gréckych Macedóncov.

kacina *» kontina*

káčec (slovin.) *bazilišek*

slovin. kača = had

Kačenka Orlická

ochranný duch Orlických hôr nazývaných aj Kačenčiny hory. Podľa povestí bol do nej zaľúbený *Krakonoš,* ktorého odmietla. Podľa novodobých poviedok ochraňuje hory v lete a na zimu ich odovzdáva k ochrane *Rampušákovi.* V Orlických horách je potrebné zachovávať jej Devatero artikul Kačenčiných. Deťom sa prihovára hlavne rozprávkami.

Kačka svetová

rus. Mirovaja Utočka, Bel Gogoľ

Podľa KK jeden zo základných princípov sveta. Pôsobí vo vzduchu, na zemi aj pod vodou. Z vajec svetovej Kačky a navi vznikli démoni – obrazne čierne havrany. Súhvezdie Plejády bolo nazývané Kačacie hniezdo *» plejádnici.*

kaduk (rus.), **kadjuk** (kašub.) *» blatník, vodník*

lat. caducus = padajúci, rus. drjachleja, lichač

zlý duch, podľa bieloruského a poľského bájoslovia posielal na ľudí padúcnicu a záchvaty, stelesnená choroba padúcnica, zrádnik, epilepsia *» psotník*

kadukovať = vyhlásenie peňažných akcií za neplatné

Zemepisný názov: Kaduki – obec v Bielorusku

kagan

prorocký vták prinášajúci šťastie. Kto pracuje na záhrade a zbadá ho ako prekryje slnko, prinesie mu šťastie, len nesmie o tom nikomu povedať

(tur.) kagan = veľký chán, kráľ kráľov. Na Slovensku pôsobili avarskí kagani Bajan a Attila.

Kaja *» Katarína*

kalbej

kalbij, kalei, kanbej, bkabej, vkabej

mytologické zviera, ktoré sa podobá na diviaka s veľkými ušami, ktoré používa na boj s inými zvieratami.

(litov.) kalbėj = hovoril, šľahal jazykom (ušami?)

kalendár

godnik

rozdelenie času do väčších celkov podľa zvolených, spravidla astronomických kritérií súvisiacich s obehom Mesiaca okolo Zeme (mesiac) a Zeme okolo Slnka (rok).Mesiac je rozdelený na týždne po 7 dní. Každý deň má pomenovanie podľa mien ľudí prípadne svätcov. Ľudia s daným menom oslavujú svoj sviatok (meniny) v tento deň. Ak sa povie napr. na Ondreja, každý vie, že je to 30.novembra.

Vo VK v úvode nie sú mená božstiev, ale pomenovania súhvezdí (klbiek) zverokruhu *» zodiak,* mesiacov a týždňov roku.

Mesiace: Belojarov, Ladin, Kupalov, Seňan, Žitňan (Pšenič), Venčan, Zrnenec, Ovsenec, Prosenec (Prosjanič), Studeň (Snežič), Ľadeň (Skoľzič či Kovžič), Luteň

Týždne (boiny) sú usporiadané v periodických kolónkach. Ak ich usporiadame od 1. týždňa lunárneho kalendára , potom ich názvy sú (originál má koncovku –ič): *» božiči*

Brezivý, Strastný, Poľovný (Myslič), Stráňový, Zelený, Pastiersky(Spasič), Hosťovský, Polievací (Čurič), Horúci, Zelinkový (Listorezný), Turíčny (Raticový), Rusadlin (Ružový, Rdič), Rodov, Vedmov (Vidov) , Vodný, Rodinný (Semič), Maslový, Listový, Hviezdny, Lipový, Živin, Kvetný (Cvetič), Hromový (Zapaľovací) , Rybný (Marjanin), Hríbový (Gribič), Žatevný (Žnezič), Červený (Rudič), Krášliaci, Lovný, Strniskový, Svietiaci, Trávový, Besedový, Posvätný (Svjatič), Hrobový (Krovič), Steblový, Vtáčí (Ptičič), Dažďový, Pôstny (Pšelič), Jazerný (Ozernič), Zverový, Plodiaci, Nerestný, Vetrový, Milostný, Bobuľový (Jagodnič), Javorový (Klenič), Zlomový (Slamovič). Počas ohybného roku (raz za 3 roky) sa vkladá 13. mesiac Zemoregul (Simaregl), zvaný Modrý mesiac, ktorého týždne sa nazývajú: Čistosudový, Zlatoruný, Milostivý a Všeradový.

Lunárny mesiac má 29,530589 dňa. Slnečné kalendárne mesiace sú dlhšie, výnimkou je len február. Tie zvyšné poldni a „jedenapoldni“ sa postupne nazbierajú, takže v určitom roku máme namiesto 12 splnov 13. Tento mesiac sa nazýva Modrý (v súčasnej dobe sa vedecky nazýva interkalárny alebo embolizmický mesiac). K javu dochádza raz za 2,7 roka.

Na ostrove Vajgač v Severnom ľadovom oceáne (patrí Rusku), boli znázornené ako sochy všetky mená v slovanskom kalendári cca 400.

Deň a noc (24. hod) sa nazýval bo (spasibo = spasov deň t.j. deň vďaky, belobo = deň jarnej rovnodennosti, černobo = deň jesennej rovnodennosti a pod.)

Znak pre deň a noc je

Kalinica, Kalenica (bulh.) *» kúpalnice*

Zemepisný názov: Kalenica, Kalenice – obce v Poľsku

Kalinový most

v ukrajinskej mytológii most medzi životom a smrťou, medzi týmto a oným svetom, obdobný dúhovému mostu do *Valhaly* v škandinávskej mytológii a Chinwadskému mostu v zoroastrizme. Je to metafora pre nebezpečnú, katastrofálnu hranicu medzi obyčajným, známym, mierovým svetom a neznámym a nepriateľským svetom. V jednom ruskom epose sa uvádza :“Cez rieku Nepra Tátári dláždia kalinové mosty“. Prirovnáva sa k mostu cez rieku *Acherón* do podsvetia v gréckej mytológii. Obrazne „ prejsť po moste kaliny“ znamená, že niet cesty späť. Je to tenký ľad na hladine rieky. t.j. kalitový most, ktorý sa vyskytuje v severských krajinách pri dozeraní kaliny. Prekoná ho len čistá ľahká duša a pod ťažkou hriešnou dušou sa zlomí. Prechod z mladosti do dospelosti je tiež nenávratným prechodom, a teda „cestou po kalinovom moste t.j. po tenkom ľade“. Plody kaliny vo svetle zapadajúceho slnka sa lesknú a pripomínajú plamienky na dušičky.

Sviatok s názvom **Kalinnik** dňa 29.júla je dňom duší nezvestných mŕtvych ľudí. V južnejších krajinách je to 26. novembra.

Spojenie v ruštine Kalinnik kalít = primŕza; je to od slova kaliť železo prudkým ochladením t.j vytvrdzovať; obrazne voda je „kalená železným mrazom“ a vytvrdí sa na ľad

Po bulharsky kalinka znamená lienka. Riekanka: „Kalinka, malinká, ukáž mi správnu cestu bez hriechu.“ (Калинка - малинка , покажи ми път верен без грешен !)
Zemepisný názov: Kalinino, Kaliningrad – mestá v Rusku

Kalita, Kaleta, Kalata

Sviatok osudu chlapcov. V tento deň sú mladí chlapci vysvätení na dospelých chlapcov. Zaúčajú sa do tajomstiev ženského tela, preto sa nazýva aj **babský sviatok**. Vykonáva sa to od 29. do 30. novembra t.j. na *Ondrika* - posledný jesenný deň. Spievajú sa špecifické parobské spevy a tancujú sa mužské kolovody. Na Slovensku sa konajú 21. novembra a volí sa mládežnícky kalitinský *kráľ.* Večer usporiadavajú zábavu, a tým rodičom, ktorí nepustili dievča na zábavu, podopreli zvonku dvere tak, aby ich nemohli otvoriť prípadne vymysleli iné darebáctvo, huncútstvo.
Kalita (aj malamai) sa nazýva tiež obradný okrúhly koláč (slnko), zavesený na kutáči, z ktorého mal mládenec odhryznúť tak, aby koláč nespadol. Odhrýzanie zo slnka je obrazné naberanie vedomostí. Komu sa nepodarí odhryznúť, začiernia ho sadzami.
Sviatok sa nazýva aj **parobská noc.** Parobok (pareň) znamená mládenec.
Zemepisný názov: Kalety – mesto v Poľsku

Kalojan *» Jarilo*

Zemepisný názov: Kalojanowo – obec v Bulharsku

Kalušarie (rum.bulh.) *Rusálie*

Kalvelis (litov.) *Svarog*

litov. kalvis = kováč

Kama, Kamadeva

1. lokálne božstvo rieky Kama v Rusku

2. hindské božstvo lásky

kambál (slovin.) *Jumis*

kamene posvätné *» Mokas*

kameník *» Kovovlad,*

kamneklad, kamnerez

skamenelec, (skamenieť prenesene = stuhnúť, zmrznúť, znehybnieť), kamenný človek prenesene = človek s kamenným srdcom, zlý neoblomný človek, ukr. skameňušnik
slovin. ukletnik, navalil kamene na Kamniškej planine v Slovinsku

skamenelé osoby (na Slovensku) :
- macocha na hrade Lipovec, ktorá chcela nevlastné dieťa zhodiť do priepasti
- kamenný mních na hrade Hričov, hrozí hradnému pánovi, ktorý týral manželku
- kamenný mních nad liptovskou obcou Bobrovec
- kamenný mních na Mlynčoku na svahu Kriváňa
- vodník a vodníčka skameneli pri Žabom plese
- pani Johanka z Kravař na brehu Plumlovského rybníka

ženská forma sa nazýva **kamenná baba.**

Kania, kaňa vták

čes. luňák, rus. kuva, koršun, kaňuk, poľ. kunicza
v baltskej mytológii zlý duch ženského pohlavia, duch sucha a neúrody. Zjavuje sa ako jastrab, haja či kaňa, lieta po poliach, lúkach a dedinách a kričí: kania-kania-kania! Pred týmto hlasom uteká všetka hydina a ukrýva sa tam, kde je to možné. Kania pije dážď z mrakov, prináša sucho a neúrodu *» ohnivák.*
Stínaním Kanie (kohúta) sa zabezpečí privolanie dažďa a zabezpečenie úrody *» stínanie kohúta.*
Porekadlo: Kaňa vrieska, bude sucho. Príslovie: túží ako kaňa po daždi = je veľmi nenásytný.
Kania je obrazne aj *šarkan*, či *drak.*

Pomenovanie šarkana môže pochádzať zo spojenia žar-kaňa : zlúčením žar-ptica a kania. Tri druhy dravcov, ľudovo príznačne známe pod spoločným menom „ohnivé dravce“ (angl. firehawks) – haja tmavá**,** sokol pustovkovitý a haja hvízdavá – boli opakovane pozorované, ako uchopia horiace konáre a zhadzujú ich na okolitú vegetáciu t.j. oheň im vychádza z úst.
Zemerpisný názov: Kania, Kania Góra – obce v Poľsku, Kanianka – obec a rieka na Slovensku, Luňák – rybník v Čechách

kaňkač (rus.) *chlievnik* , starajúci sa o kone *» vazila*

kap, kapa, kapište

božidomok, poľ. kaźń

kruhová svätyňa ohraničená symbolickým valom, obetište, svätilište. Boli stavané na vrchole oblých kopcov – kapoch (z toho aj slovo kapucňa). Prenesene kap = soška božstva.

Vplyvom cirkvi sa začali nazývať kaplnka, božia muka a začali sa stavať aj na miestach, kde sa udialo nejaké nešťastie, havária, zahynutie ľudí napr. na križovatkách

Zemepisný názov: Kapince, Kapušany – obce na Slovensku, Kapinci – obec v Chorvátsku

kapič, kápič (slovin.) *trpaslík*

slovinsky kapa = čiapka, kapucňa t.j. ten, čo má kapucňu, čiapku (červenú)

vo fínskej mytológii capeete je trpaslík

kapielnik (poľ.) *bannik*

kąpielnik

kapjaľušnik (bielorus.) *svetlonos*

má aj vlastnosti *vlkodlaka*

bielorus. kapjal = klobúk, čiapka

Kapšůska

vodník z Čečína v Čechách

kaptorga (rus.)

malá ozdobná schránka na amulety

kapustky

kapustové slávnosti pri zbere kapusty, jej strúhaní a tlačení do suda. V závislosti od klimatických podmienok prebiehajú od 21. septembra do 27. septembra po prvom mraze. Chlapci čistili a strúhali kapustu a dievčatá - kapustárky - tancovali v sude po kapuste, čím ju utláčali. K dievčaťu, ktoré sa páčilo nejakému chlapcovi, sa zvykol tento pridať ako spolutanečník. Po vykonaní práce prebieha oslava s pohostením - kapustový večer – a býva spájaná s *domlatkami* alebo je ich pokračovaním.

Pieseň: Tancovala tlstá s tlstým, na sude od kapusty...

Cirkev prekryla oslavy sviatkom sv. Sergeja dňa 25. septembra.

Kapuš (rus.) *Did*

kar, karminy

(gótsky = žiaľ), *strava, tryzna,* kašub. stypa

obradná hostina na počesť zomrelých pri návrate z pohrebu, prípadne s dramatickým výstupom v maskách. Robila sa na tretí, deviaty a štyridsiaty deň po úmrtí. Pozývalo sa celé príbuzenstvo, riadil ho starejší pohrebný otec. Ak bol zosnulý spokojný s pohrebom, v noci po kare sa príde poďakovať, preto sa pre zosnulého nechajú na stole alebo okne chlieb a pálené alebo vodu. Zvykne sa opakovať po určitú dobu na výročie smrti, prípadne i narodenia (karminy). Prv bola smútočná farba biela, v súčasnosti sa uprednostňuje čierna. Obradným jedlom bola kaša *kuťa* a medový rozvarok – syta, prípadne s pomrveným pečivom - kanun.

V súčasnosti sa karminy premietli do *Pamiatky zosnulých* (1.novembra).

karačalka (rus.) *Garafena*

Karačun, Karačon *» Kračún*

Karatchoun, Koročun , Korotchoun

Zemepisný názov: Karácsond obec v Maďarsku,
Karadim, Kostadim
tur. = som čierny
Sakadim
v balkánskych legendách duch dymu

karakondžul

karakandža, karakandžol, karapandža, karakoncološ, karakondžo, karakondžal,

gréc. kallikantzaros, kallikantzaroi, kalikandzar, paganó

turecky kara-kondjolos vychádza z kara = čierny a koncolos = krvavý t.j. *vlkodlak*

bulh. kondžur = blahoželanie t.j. čierne blahoželanie

v balkánskej mytológii zlomyseľný škriatok, prebývajúci v podzemí alebo v bršlenových kroch, prichádzajúci na povrch počas vianočných sviatkov od 25. decembra do 6. januára/ 21. januára. Trestá cudzoložníkov tak, že sa im zadrapne na chrbát a núti ich chodiť celú noc, prípadne ich zhodí zo skaly alebo do priepasti, či vyláka na ľad, ktorý sa preborí. Napadnutému zoberie hlas, aby nemohol volať o pomoc. Niekde má aj železné zuby a nazývajú ho **železný zub** (gvozdenzub). Zmizne pri prvom zakikiríkaní kohúta. Vraví sa, že karakondžuli sú duše zabitých prasiat na Vianoce.

Ochrana pred ním je ponechať horieť oheň v krbe, aby sa nemohol dostať dnu cez komín, prípadne páliť kadidlo alebo urobiť na dvere čierny krížik a nosiť pri sebe nejaký železný predmet.

Je obdobný *šilichanovi.* V Čechách no nazývajú *Stilzel* alebo Klepálek, keďže na seba upozorňoval poklepávaním o stromy.

V Bulharsku sa uvedené vianočné dni nazývajú **kondžurove dni** = blahoželacie dni t.j. kolednice

» nečisté dni

V ruských zemiach sa ženský princíp tohto ducha nazýva **sviatke.** Závidí ľuďom radosť a šťastie cez vianočné sviatky a čaká na zaostávajúcich koledníkov, aby im mohol ublížiť. Sú to ženy úplne zarastené vlasmi. Dá sa pred nimi zachrániť, ak sa im hodia nejaké šperky alebo odev.

Karant *»Kurent*

Karaš, Karas (slovin.) *Korša*

Zemepisný názov: Karaševo – chorvátske mesto v Rumunsku

Karevít, Karewit *» Rugievít*

karbunkulus

1. čes. *vatrenik,* 2. drahokam tmavočervenej farby, rubín, granát, 3. zapálený vred červenej farby

Zemepisný názov: Jastrabia veža vo Vysokých Tatrách sa nazýva v cudzích jazykoch Karbunkulus Turm.

karga rus. *Baba Jaga*

tur. = vrana

karkulka

(čes. karkule je druh čepca)

rozprávková bytosť nosiaca červenú čiapku, z toho Červená čiapočka či Červená karkulka.

Ženská obdoba *trpaslíka* v červenej čiapke.

karlik (rus.), **karlem, karlica** (poľ.)-*trpaslík*

podziomek, krużec

Karna

Kručina, Karina, Karuňa, Kara, Karnaižlja

ukrajin. kručina = skrúšená, skormútená, starorusk. kariti = oplakávať

stelesnené slzy, ochrankyňa pohrebov, pohrebného náreku, smútku, *plačka*, oplakávajúca padlých vojakov. Pripomína sa 7. apríla položením klinčekov (karafiátov) na hrob.

Jej sestry sú *Žela* a *Žurba*

Jej sestra je *Žurba* (rus. = smútok) zvaná aj *Tuga* (ukrajin. = úzkosť) oplakávali padlých vojakov, je stelesnením súcitu a skľúčenosti. Podľa ruských zdrojov ich rodičmi sú Morena a Kostiar.

žalná karina = pohrebná kára (koč)

V hindskej literatúre je Karna synom slnka.

karneval (tal.)

fašiangový maškarný ples, zábava, karnaval

» maškaráda

pomenovanie karneval je z latinského carne vale = mäsu zbohom *» Masopust*

Kárta

Karta**,** Kārta

lotyšská *sudička*

Karvaitis Ėraitinis (lit.) Kurwaichin

karzelek (poľ.)*» permon, skarbnik, trpaslík*

kasny

v bieloruskej mytológii upírske lietajúce zvieratá, ktoré útočia len v kŕdľoch.

V novodobej poľskej literatúre sa nazýva **katakan,** vo filmovej tvorbe **nosferat**, či **nekurat.**

Zrejme mytologizované netopiere.

Kaša

Kazi, Krosina, Rosina, Krasatina, Kasha, Kroshina

najstaršia dcéra *Kroka,* jedna zo sudičiek. Káša určuje dĺžku života. Vedela uhádnuť, kde je to, čo sa stratilo. Jej hora je Kašná pri Prachaticiach. Česky“ kašna“ znamená umelú nádrž na pitnú alebo úžitkovú vodu,

Podľa nej je porekadlo, ak niekto veľmi dlho sedí: „Sedí ako Krošna“, alebo ak sa niečo nenávratne stratí: „Ani sama Kaša by to nenašla“.

Kaščej (rus.) - *Kostiar*

fonetické zápisy: Kasczej, Kaschtschey, Kostchtchie

kat

popravčí, šarha, červený majster

vykonávateľ rozsudkov smrti vynesených kompetentnými inštitúciami, vrah z povolania

prenesene surovec, kruťas, *katan*

Katarína (25.novembra)

Katica, Kačica, Káča

(gréc. katharos = čistý)

deň zasväcovania dievčat do sexuálnych tajov, je to aj Morenin deň *» Morena,* obdoba gréckej bohyne *Hekate.*

Je to aj meno *víly* v srbskej mytológii, domáci duch - *domoša* v huculskej mytológii, sestra Piatnice v ruskej mytológii, sudička v českej mytológii a býva stotožňovaná aj s *Polnočnicou.*

Porekadlo: Katarína na ľade, Vianoce na blate a opačne. Na Katarínu schovajme sa pod perinu.

Kaja je v chorvátskej mytológii vládkyňa mŕtvych.

V lunárnom kalendári nedeľa okolo 25. novembra bližšia novu mesiaca sa nazýva *Čierna nedeľa*, kedy sa oslavoval Morenin deň. U Huculov je 25. november aj deň *Domoši.*

Kata (Catha) je írska bohyňa vojny

katan

zlý človek, čo má za cieľ všetko pozabíjať, dokatovať, diktátor, tyran

aj pomenovanie *pekelníka*, ktorý navádza človeka na zabíjanie

kauklíř, kaukliar (čes.) artistický (umelecký) *kúzelník*

kaukas (litov.) *škriatok*

kaukie, kaukai, kaukutis, kaukuczus, kaukyczei, kukas, kuka, kukan, kukaška

litov. kauka = hríbik, kaukė = maska, maškara, rus. kukombja, kukumbja, kukumoja, = neumytá, špinavá

dobrý domáci škriatok, s vlastnosťami *domovika.* Podľa pruskej mytológie je viditeľný len v nedeľu, údajne sa dá kúpiť, zdržuje sa v klalužiach. Strašia s ním deti, aby nechodili do kaluží.

Schránky vyhynutých živočíchov belemnitov sa volajú penis Kaukasa *» Hrom.*

Zemepisný názov : Kaukaz – pohorie medzi Čiernym a Kaspickým morom, Kaukliai mesto v Litve

kaulinyčia (litov.) kostlivec

Kaunis

(litov.) = krásny, pekný

v litovskej mytológii bôžik milovania, obdobný s *Milkom či Ľubom*

Kaunios je grécke pomenovanie Cupida, božstva lásky.

Zemepisný názov: Kauniškiai, Kauniškis, mestá v Litve

Kauriraris (litov. kauri = ulita) *Ondrik*

kautek (mazursky) *krasnoľudík*

Kautés – sprievodca, jeden z trojice božstva *Mitru*, život, deň, telo božie

» Potrimp

kauterizácia (lat.) - vypaľovanie chorých tkanív

Kautopatés – sprievodca, jeden z trojice božstva *Mitru*, smrť, noc, duch boží

»Poklus

patés (lat.) = smrť

Kavas, Kawas (litov.) *Davor*

lit . = havran

Kazijan *» Kostiar*

rus. kazijonka = podpecie v suteréne

bielor. kažan = netopier, kaziť = poškodzovať.

Na čo sa pozrie, to sa poškodí (pokazí).

syn *Nyja*. V ruských legendách je vrátnikom pri pekelnej bráne, ale je aj ochrancom čistoty a cudnosti dievčat.

Jeho dňom je 29. február.

Kelukis, Keliukis

Kellukis, Kelio dievas, Kelių dievas (litov.kelio = cesta) - *Zeloň*

nesprávne aj Kielo diewas

Keltna

Cetna, Kwetna

poľ. cetna = zdvojená (česky četná)

Podľa poľských zdrojov svébske pomenovanie božstva *Spožina*, z okolia Bodamského jazera.

Podľa českých zdrojov je to kňažka úrody z Karlštejnska. V Úhoniciach je podľa nej pomenovaná studnička.

Jej symbolický predmet sú ženské ozdoby (bižutéria).

Jej teoretický mužský princíp sa nazýva **Kielt** (Kiełt).

Kenkams

lokálny ochranný bôžik hôr v Litve

kepec(bosn.) *trpaslík*

kerėtojas (litov.) *zaklínač*

kermeš, kermáš

(nem.) *hody* spojené so zábavou a jarmokom

Kerpyčius, Kierpiczus, Kierpitsch (litov.) *machovik*
litovsky kerpé = mach

Khors *» Chors*
Khorse, Khursu

Kibirai (litov.) *Triglav*

Kiczka, **Kicka** – meno *démona* v Poľsku

V ruskej mytológii Kicka žonka je vodníčka, resp rusalka rieky Kica a Kického jazera v murmanskej oblasti Ruska

Kikimora, Kikuška
rus. = *mora;*
maď. kékítmoraj = svetlý (modrastý), šišimora, šum, lomoz, kluda
chichimora, hihimora, szyszymora, šišimora, kikimoła, kikimra, kikimorka, kukimora, kikimorina, bessonica = nespavosť

zrejme vzniklo z ugrofínskeho kikka-murt, čo znamená strašiak (doslova z vreca urobená osoba) z toho vzniklo aj francúzske cauchemar = nočná mora

démonická bytosť trpasličej postavy, pikulka, stelesnená nespavosť, prenesene: švihnuté, nízkorastlé, všetečné hnevlivé dievča. Je protipólom *domoši,* či *korgoruši.*

Všeobecne sa považuje za zlomyseľného ženského nočného ducha, ktorý ruší obyvateľov domu, najmä mužov. Klepe v noci, fučí, niečo zhodí alebo popletie priadzu. Škodí len lenivým gazdinám, pracovitým gazdinám pomáha. Môže škodiť aj zvieratám, napr. spôsobí vypĺznutie vlny ovciam, kurací mor a pod. .

Lakomým majiteľom peciari naschvál pri výstavbe vložili rôzne predmety do pece a urobili v stene pece dutiny, aby pri chladnutí pece zosilňovali vznikajúce zvuky. Potom, keď majitelia veľkoryso zaplatili, peciari potom všetko upravili, aby zvuky nevznikali. Niekedy aj tesári pri stavbe domu „uväznili kikimoru“ v konštrukcii domu.

Deťom prináša zlé sny. Dňa 4. marca/ 17. marca sa spaľuje v peci kadidlo, aby sa kikimora vyhnala z domu.

V tento deň sa vyrábajú a posväcujú ochranné amulety proti zlým silám. V tento deň prilietajú vrany.

Východné cirkvi tento deň prekryli sviatkom sv. Gerasima, prípadne sv. Mariannou –Kikimorou dňa 1. marca.

Považuje sa za dcéru víly a ohniváča. Za deti kikimory sú považovaní *potratenci* aj *šilichani.*

Prenesene znamená škaredú ženu v ošuntenom odeve, necitlivú a ureptanú, ktorá sa snaží, aby život jej manžela bol neznesiteľný.

Kikimora je aj druh pavúka.

Jej mužskou formou je *pikulík, kinkáš* alebo *zápecník.*

Blatnica býva tiež nazývaná *blatná kikimora. Rusalka* býva nazývaná *vodná kikimora.*

kimba *» klibna*

Kinkáš (Klingáš) **Martinko**

americky Chris Cringle

trpaslík v červenej čiapočke opásaný zásterou a tlačí zlatý fúrik. Vie naučiť priasť zlaté nite zo svetla.

V Amerike bol pretransformovaný do Santa Clausa *» Dedo Mráz.*

Kirnis, Kirnus

Krschischtos, Kiršištos, rus. Čiriš, ukr. Kjornis

nem. kirsch = čerešňovica

v starolitovskej mytológii lokálne ochranné božstvo stavieb a vegetácie, najmä višní a čerešní, vyskytujúcich sa na brehu jazera Plateliai (Plotelsci) v Litve. Keď si ho chceli udobriť, obetovali mu kohútov.

Kirpič (rus.) *Režnej Kuba*

slovin, rus. kirpič = tehla

kiteň (bielorus.) *ovseň*

Zemepisný názov: obec a mys na polostrove Krym

Kitež, Kitežgrad

Kidiš, Svicjaz´,Świteź

marij. = ochranný, strážny

Neďaleko mesta Nižný Novgorod sa nachádza hlboké jazero Svetlojar. Povráva sa, že niekedy nad hladinou jeho vôd možno počuť bitie zvonov a niekedy aj uvidieť prízrak ako steny kláštorov. Je to mesto Kitež, ktoré sa stratilo počas jedného z prvých útokov mongolských Tatárov na Rusko, medzi rokom 1236 až 1242. Legendy hovoria, že chán Batu sa dozvedel o Kiteži a prikázal ho dobyť. Nájsť mesto nebolo ľahké, ale jeden z ruských zajatcov Tatárom prezradil tajné chodníčky k jazeru Svetlojar a vojská sa tam vydali. Po dosiahnutí cieľu uvideli, že mesto nemá nijaké hradby a potešili sa, že víťazstvo bude ľahké. Ale zrazu začal pred očami vojska spod zeme chrliť prúd vody a Kitež zatopil. Obyvatelia mesta pritom podľa legendy vôbec neutrpeli – voda ich skryla pred nepriateľom, ale neutopila. Doposiaľ sa rozpráva o čudne oblečených ľuďoch, zjavujúcich sa v týchto krajoch odnikiaľ, ktorí sa považujú za dôstojných obyvateľov Kiteže. Ženy z mesta Svetlojar sa zmenili na rusalky a nazývajú ***świetzianky*.**

Na Slovensku sa podobne v r. 1241 pri útoku Mongolov prepadla obec Šoldov (Priepadlo – Štrbský rybník), ktorá ležala medzi súčasnou Štrbou a Važcom.

kitovras

koňočlovek (grés. hippopodes, ipotane), polkôň, centaurus

(slovo vzniklo z gr. kentaurus – kitavrus – kitovras)

» todor

Údajne kitovras mal aj krídla, na rozdiel od *polkana* (polkoňa).

Klabaternik

klabater, klawiter, kraballon

(nem. Klabautermann = lodný škriatok)

v baltskej mytológii láskavý duch lode. Veľmi veselý a pracovitý. Neviditeľný, niekedy sa objavil len kapitánovi vo forme plamienku alebo trpaslíka. Predstavovali si ho ako malého mužíka v pirátskej šatke alebo klobúku na hlave a kladivom v ruke. V prípade potreby vedel opraviť dieru v trupe lodi, počas búrok pomáha riadiť loď. Opustí loď iba vtedy, keď nie je žiadna šanca na záchranu. Lenivých a špinavých námorníkov bije dreveným kladivom, podráža im nohy, kope ich, ba aj hodí cez palubu. Z posádky lode si robí vtipy. Bolo ho možné vidieť o polnoci v kotvovom plášti. V legendách je to duch námorníka, ktorý spáchal na lodi sebevraždu.

kladovik, kladenec, kladnik, kladový
kladivnik, kladochran, kladenec, kładownik, kladavik, kladovik, kudiar, cig. šignomanuši
(rus. = pokladník, klad = poklad)

bielor. kopša t.j. kopáč, dzedka

duch strážiaci podzemné poklady *»permon, skarbnik.* Zo strážených pokladov nič nepoužíval na vlastné živobytie, a preto bol nútený kradnúť jedlo. Keď ho požiadajú, aby im ukázal miesto pokladu, pomôže ho aj vykopať za časť pokladu alebo za poskytnutie pokladu žiadal dušu človeka. Každých sedem rokov cez Jánsku noc nad pokladmi horí plamienok : červeným svetlom nad zlatom, bielym nad striebrom a modrým nad meďou. V niektorých oblastiach plamienky považujú za **podzemné (zemské) mačky**, ktorým nad zemou trčia len plápolajúce uši. Nazýva sa po ukrajinsky aj **kotobrys.**

Vysvetľuje sa to ako samozapaľujúce sa sírne plyny vychádzajúce zo zeme.
V Bielorusku je príslovie pre nenásytných ľudí: „Teba by ani kopša neuspokojil.“
Kopšu spájajú s pokladmi ukrytými v hrobkách a hroboch. V ukrajinskej mytológii sa nazýva *chovalo.*

Literárne sa nazýva aj **tŕňový pán**, väčšinou vo forme sovy alebo hada slepúcha, ktorý vznikol z duše čarodejníka, zbojníka, skupáňa, vraha, rytiera či zakliateho nebožtíka.

Na severe sa nazývali *lajúni*, lebo sa menili na ťahacie psy – lajky. Tiež sa nazývali *štekotúni, štekotalky* lebo sa menili na straky štekotavky (rapotačky), napodobňujúce ľudskú reč, či sovy, prípadne na vtáka loskutáka posvätného (*Gracula religiosa).* V Čechách na hrade Hoštejn stráži poklad jednooký zajac.

Kladenec sa nazýva aj meč spravodlivosti *»čarovné pomôcky - palo*š

Zemepisný názov: mesto Kladniki v Bielorusklu

klamals, klamalc

litovs. klamal = klamal, zavádzal

v litovskej mytológii domáci duch skrytej aktivity, pomocník *domovika*.

Sviatkom Klamu (Lhaní) sa oslavuje *Bystrík* (Pusterik), takže to budú totožné duchovné bytosti.

klekánica

čes. klekání = zvonenie za úsvitu, na poludnie a pri súmraku, pri ktorom sa malo pokľaknúť

ale klekať je aj klepať, prenesene klebetiť (klepať hubou)

Miesto zvonenia sa používalo aj klepanie napr. Klopačka v Banskej Štiavnici.

slovin. klékarca, klékarka, poľ. klękanica, klynkanica, klecznica

kľakanica, zornica (rannica), poludnica, *» večernica.*

Mala za úlohu trestať ľudí, ktorí sa počas zvonenia (klekání) nemodlili.

Po slovensky kľakanica je od slova kľak – kľačno, kolešno = laz t.j. polaznica.

Mužský princíp sa nazýva **klekáníček**, nosí vrece, do ktorého chytá deti a zatvára ich do zvonice, je obdobný *bubovi*. Najmä nemá rád, keď niekto naňho zapíska.

Hlavný sviatok majú v sobotu pred *sviatkom Ducha* ako **Kľakacia sobota.**

kleklimanka (poľ.) *bludička,* sliez. *poludnica*

kleklimontka

Klempera *» Lucia*

Klëniôcz

kašubský duch krádeže a klamstva

klepáčik, klepáček

poltergeist
búchajúci a klepajúci duch; javy súvisiace s psychokinézou, pripisované duchom.

Objavil sa 14.8.1899 v Brunovciach pri Novom Meste nad Váhom u záhradníka Cibíka, v r. 1930 v Prešove, r.1933 v Košiciach - Barci, v Banke pri Piešťanoch, v Palárikove v r. 2008 v byte Hlozákových**.**

V Čechách je to duch jedného berounského primátora.

Klepálek (čes.) *karakondžul*

Kleveta

klebetnica, stelesnená klebeta, ohováranie *» Ozvena*

poľ. Męcica, Pleciuga, čes. drbna

Porekadlo: “ Hadovi sa vyhneš, ale pred klebetou neujdeš.“

Zemepisný názov: Klevetov – obec v Čechách

kliatba *» zaklínanie*

klibna

chliba, klimba, krimba, poľ. kłąba

Na Berounsku sa nazýva kimba, na Klatovsku sa nazýva klivina

Údajná bohyňa uctievaná na dvore vladyku *Kroka,* podľa ruských zdrojov vládkyňa vojny.

Obradná maska štvornohej obludy s rohmi, s ktorou sa chodilo koledovať 6. januára, obdoba so slncovým koňom *» chriapa, kobylice.* V Taliansku sa nazýva badalisc.

Koledníkom sa dávalo jedlo.

Na Ukrajine sa nazýva koza Malanka a v súčasnosti sa koná *Malanka* - festival dňa 13. januára ako prehliadka všetkých obradov medzi Novým rokom a Veľkou nocou. Takto splynuli zimné koledy do postáv : babička Malanka a dedko Basil – Štedrá večera a Nový rok.

Rovnaká obradná maska sa používa aj pri ukončení sviatku *Turice.*

V Bielorusku sa nazýva Jamala (arab. ťava) alebo Kamela.

Cirkev prekryla obrad sviatkom sv. Melánie.

Zemepisný názov: Klabava – obec v Čechách

klietnik, kletnik

klecnik, ukraj. čulannik

rus. kleť = špajza

duch, žijúci v špajzách a skladoch, škodoradostný šibal; v noci premiestňuje veci z miesta na miesto, šuchoce, upratuje alebo urobí neporiadok. Ak ho majiteľ domu nahnevá, natrhne vrecká s múkou, otvorí dvere na chladničke, okno na špajze počas dažďa, čím spôsobuje majiteľom trvalé obavy a straty. Vyzerá ako šedivý bradatý starček.

Zmepisný názov: Kletnik – obec v Poľsku

klikun

1. bieloruský démon ciest

2. bylina klikun – čarovná bylina, koreň vyzerá ako človek, lieči všetky časti tela, potiera sa ňou chorá časť. Zrejme *Mandragora officinarum,* volali ju aj paramont, dimitar, či semitar.

3. druh labute (*Cygnus cygnus*)

Zemepisný názov: Klikunovo – obce v Rusku

klikúš, klikuša (rus.) *dvojtelec*

klikala, klikaľščica, klikuňa, klikucha, krikuša

klimek *» permon*

klivina *» klibna*

klochtún *» eratnik*

klochtiť = variť

klokočina, klokočí *» meliada*

Zemepisný názov: Klokoč – prírodná rezervácia a obec na Slovensku, obec v Čechách; Klokočí, Klokočov, Klokočina – obce v Čechách a na Slovensku

kľúčnica

vták , ktorý má kľúče od raja (*Irije)*, rajský vták. Kľúče od Irije má lastovička, škovránok, niekde kukučka.

kluda *» kikimora*

Zemepisný názov: ostrov Kluda v Chorvátsku, potok Kłuda v Poľsku.

Kluk, Kluka

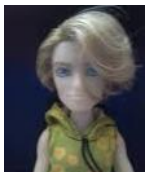

kelts. kluka = veľká skala, čes. kluk = chlapec

ochranný duch Blanského lesa (južné Čechy) v podobe malého chlapca, je po ňom pomenovaný najvyšší vrch v tomto lese.

Zemepisný názov: Kluki – obec v Poľsku

kmínska kmotra, zlodejská kmotra

(chorv. lopovska kuma)

berie majetok tým, čo sa vzopreli osudu , pomsta

kmotríčkovanie

rus. kumlenie

vo východných regiónoch bezdetné ženy uzatvárajú sľub budúcich krstných matiek, kmotier – **kmotríčkovanie;** toto duchovné spojenie sa považuje za potrebné k porodeniu. Niekde urobia kukučku - bábiku oblečenú v čipkách alebo ozdobenú brezovými vetvičkami, cez ktorú odovzdávajú prísahu *Žive.* Preto sa tento deň nazýva aj **sviatok kukučky.**
Konáva sa v poslednú májovú nedeľu.

kňaz

knieža, predstaviteľ duchovna a prípadne zároveň vladár, *žrec*

knieža

poľ. księża

titul vladára, vojvoda, panovník, náčelník kmeňa, šľachtic. Pomenovanie vzniklo zo slova kňaz v 7. až 8. stor. Vláda kniežaťa bola dedičná po praslici, t.j. po jeho žene, ktorú volali **kňažná**, kňahyňa, kňahňa, kňažka (litov. vaidulité)

V Poľsku nazývajú mesiac na oblohe : księżyc, ksiądz

Vodcovia Slovanov sa nazývali vladykovia (vládcovia), kmeti (starešinovia) a leši (zakladatelia); od slova lech je utvorené slovo šlechta, šľachta (magnát).

V cirkvi nazývajú kniežaťom aj vysokého cirkevného hodnostára.

knochta (knofta) **vták**

vták velikán, dio, noh, nuch, nog, noguj, nagaj, inog, igon, noh-vták, náv-vták, nafta-vták,rus. Mogol, ptica- tuča, kolpalica, cig. Melalo, sibír. Diben

vták smrti sídliaci v pekle, strážca zlata, žerie barany a pije vodu. Kto sa započúva do jeho zvláštnej piesne, zabudne na všetko a nasleduje ho do záhrobia. Podnecuje zlosť, zúrivosť a násilie. Má veľmi dlhý a tenký krk a modré perie. Ak zožerie ľudské mäso a vychriachne ho na to miesto, odkiaľ bolo odrezané, späť prirastie. Keď zoberie do zobáka vytrhnuté srdce človeka, vie ho zasadiť na pôvodné miesto. Jedinečnosť tohto stvorenia spočíva v schopnosti ľahko sa pohybovať medzi všetkými tromi svetmi: javi, navi a pravi. Keď zamáva krídlami, stromy sa váľajú. Mávnutím krídla omráči človeka, a keď sa tento preberie, zošalie. Keď naňho namierime puškou, klepneme kohútikom naprázdno, vták zostane uväznený v puške. Mávaním krídel spôsobuje vlnenie mora. Svoje mláďatá kŕmi ľudskými mŕtvolami.

Obdoba *grifa*, pozri aj *Sirin.*

Ako vták **Div** (Dio, Dibin) je poslom, ktorý varuje človeka pred nebezpečenstvom a katastrofou, ktorá mu môže spôsobiť smrť. Väčšinou to však dotyčný nepochopí. *» Jesiznik*

koba, kobenie

veštenie z výskytu, letu alebo spevu vtákov *» auspícia*

(kelt. = tušenie, úspech i neúspech)

Kober, Kobler

angl. cobbler = príštipkár, opravár obuvi

lesný duch, obor v Slavkovskom lese v Čechách, býva sprevádzaný *Divokou honbou.* Na Morave býva v obilí ako muž *serpolnice.*

Zemepisný názov: Koberovice, Kobeřice – obce v Čechách

kobnik (rus.) *veštec* veštiaci z letu vtákov

kobolčik, koblík, koboli (luž.) – *škriatok, kubolčík*

gréc. cobali, nem. kobold = banský škriatok,

kobylice

brumálie, volský sviatok, mučanica, múkanica, oratnice, bulh. ogruglice, mor. voračky

bulh. Rinačov deň (lopotný deň), Karamanov deň (turecký deň, obrazne povedané: deň neporiadku), Vlasov deň, deň mučania

maškarný sprievod, v čele ktorého ide maska s kobylou hlavou (*»klibna)*. Zástup so zapálenými sviečkami napodobňuje mučanie dobytku na volskom rohu (z toho názov **mučanica**). Za práskania bičov ide za ním sprievod oblečený v kožuchoch obrátených naruby, s pluhom sa obradne preorie sneh a zaseje zrno na dvoroch hospodárov, aby sa jar neopozdila. Pôvodná oslava *Velesa,* lebo sa nazývajú aj ***Velesove (Perúnove) dni***; sa praktizovala posledný januárový týždeň, či 1. februárový týždeň, tradičný dodnes v Poľsku a v Bulharsku. Mládenci zapichujú horiace fakle do dvorov dievčat (tzv. syrovské ohne, keďže sa to robí na syrový pôst), ktoré sa im páčili. Družina si pýta jedlo a nápoje na zábavu, ktorú usporiadajú v podvečer pri vatre. Špeciálnym darčekom je šatka, ktorú dievča daruje svojmu milému. V tento týždeň sa čistili stajne a kuríny od hnoja, keďže sa s hnojom nerobilo počas vianočných sviatkov a obdarovaní mládenci s tým pomáhali. Potom fakľami vypália všetky budovy, aby sa zbavili hmyzu a ostatných parazitov. Verilo sa, že v tento deň z podsvetia vychádzajú *lichoradky* a chcú sa usadiť v ľudských obydliach. V Bulharsku sa oslavy robia 14. januára podľa slnečného kalendára, niekde 6. januára, či 11.februára a nazývajú sa **volský (turský) sviatok.** Pozn.: Býk (vôl) sa oficiálne nazýva tur domáci *(Bos taurus).*

Nazýva sa aj sviatkom 12.tich mesiačikov t.j. je aj oslavou *Kronosa.* Na Ukrajine sa nazýva *Malanka,* v Bielorusku *Jamala.* Pravoslávna cirkev ho prekryla sv. Silvestrom prípadne sv. Vlasom.

V katolíckych oblastiach bol prekrytý *blažeáciami* .

Porekadlo: Vraví Veles:“ Z pece zlez“, t.j. treba začať prípravy na jarné práce.

Ako Perúnov deň sa oslavuje aj 21. júna *» Perún.*

Považujú sa za obdobu osláv boha Dionýza (Saturna).

Kocmołuch (poľ.) *Gadzón*
Kocmeuch
Kocúrkovo

1. fiktívne mestečko so zaostalými, obmedzenými obyvateľmi
2. prostredie s obmedzenými obyvateľmi, malomeštiakmi

kodkodeka, korkodeka *» krivopeta*

tá, čo robí všetko opačne ako ostatní

kodlák (slovin.) *vlkodlak*

koga, kogą

nočná mora vykreslená ako pekné dievča, ktoré prichádza v noci nasávať krv z úst svojej obete

Kohma

litovský bôžik obžerstva *» Korša*

Zemepisný názov: Kohma (Kochma)je mesto v oblasti Ivanovo v Rusku.

kohút
bulh. petel, slovin. petelin, rus. petuch, kočet, čes. kohout, poľ. kogut, ukrajin. piveň, carik, srbochorv. kokot, v ruskej rozprávke sa nazýva kokot kokotovič

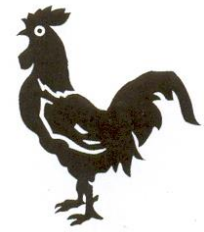

je symbolom slnka, svetla (*» Ďas)*, ohňa *(» Choros)*, militantnosti; symbolizuje bdelosť; vzkriesenie smrti a zlo; sily mužského tela; domobranu, hospodárnosť; pokánie (v kresťanstve); predchodcu nešťastia, nešťastie; obeť; hľadača pokladov. Je tiež hasičom. Zároveň to bol maskot proti ohňu.
Veľmi častý bol kohút ako symbol obety*» stínanie kohúta.* Obetovali ho aj *bannikovi* (duchovi kúpeľov), *domovikovi* (duchovi obydlia), *vodníkovi, Chorsi*. Kohút bol považovaný za predzvesť úsvitu, východ slnka, a preto prebudenie života. Básnicky sa nazýva kráľ Hlásnik, kráľ Budimír. Ako "symbol ohňa," "stelesnenie domáceho krbu." sa štylizovaný obraz nachádza na strechách, vežiach budov, tzv. kohúti strom *» Lunica,* na truhliciach, uterákoch .
Čierny kohút symbolizuje smrť, je spojený s podsvetím – stráži cestu do podsvetia. Hlas kohúta zaháňa duchov do podsvetia. Z kohútieho vajca sa vyliahne *bazilišek* a *zmok.*
Tento vták bol teda zvláštnym symbolom - modelom celého komplexu: život - smrť - vzkriesenie. Pri zakikiríkaní kohúta miznú duchovia a zlé sily, preto sa uvádza aj ako vták *Perúna.* Kohút symbolizoval plodnosť, silu mužnosti, takže ženích v niektorých krajinách počas svadobného obradu priniesol kohúta sám, robila sa z neho svadobná polievka, taktiež aj na *dožinky, jánsku noc* a iné významné sviatky.
Po francúzsky sa povie kohút cock, po srbochorvátsky kokot, no v iných slovanských jazykoch je to vulgárne pomenovanie penisu.
Symbolizoval aj bojovnosť pri ochrane obydlia: Príslovie : Skákali do seba ako dvaja kohúti.

biely kohút = život, čierny kohút = smrť, červený kohút = oheň

Slovné spojenie : „ pustiť červeného kohúta“ = zapáliť oheň

kohút znamená aj uzáver (armatúra)

Zemepisný názov: Kokot, Kokotów – dediny v Poľsku,

koka, kokanka

rus. = kmotra

v ruských legendách ženská forma *bubáka, nemodlenka*

kokatris (rus.) *bazilišok*

kokatrix, kurolišek, kurolisk

Koklikas *» aitvaras*

Koko (slovin.) *Bubo*

kolard – symbol plodnosti, ako symbol božstva *Zemboh*

Kolbanesa *» kunštová kniha*

kolbuk, klobuk, kobold *» permon, kubolčík*
hobołd, chobold, chobołd, chobard, kobolt, kobołdki,
angl. coblynau
Zemepisný názov: Klobuk – obce v Bosne, Chorvátsku a Čiernej hore
koldun, kojdun *» volcha, vedma*

kolduňa, kolducha, koldovka, koldovnica, koldovočka, koldovščica, koldunina, koldunicha, koldunica, koldunišča, chomutnica, chomutinnica

predpokladá sa že slovo pochádza od božstva Koljada, jej žrec sa nazýval koljadun a z toho koldun i kojdun,

rus. koldovať = čarovať

koleda, kolednice

koljadky, poľ. kolęda, kolieda, kulęda

1. koledovanie, štastikovanie, časítovanie, polazovanie, bulh. survakane, poliazka, srb. bulezen, bulezvane, rus. koljadovať, koldovať, moliťsja *Koljade*

ľudové obyčaje u Slovanov, spočívajúce v obradných obchôdzkach susedov (po lazoch) počas sviatkov, kedy sa konajú tiež rôzne obrady, pri ktorých koledníci spievajú piesne a vinše - koledy (prajúce šťastie) a spravidla dostávajú drobné darčeky (sú počastovaní), ktoré sa v určitých oblastiach nazývajú tiež koleda. Na oplátku nechali v dome kúsok čečiny – polazníky *(boženíky).* Nosí sa aj figurína, zvaná dedko, decko, did. Na koledy sa chodí pred Štedrým večerom (tieto sa nazývajú **štedrovky,** kašubsky **Szczodrôka**) a 1.januára želať Nový rok. Zachovali sa aj koledy vo forme prekáračiek. V rozmedzí od 24.12. do 6.1. bol u Slovanom sviatok Kolied – **kolednice** alebo **Dni spolazov. Dedo Koleda** je *Dedo Mráz.* Obzvlášť sa dodnes dodržiava zvyk novoročnej koledy *» Nový Rok.* Zimné slnko sa básnicky povie bochník (okrúhly chlieb), rus. kolobok, kolo, čes. kobliha.

Cirkev ich nazvala *nečisté dni* (nekresťanské dni), keďže i napriek zákazom sa praktizovali pohanské zvyky.

V Bulharsku sa chodí koledovať aj na *Mitru.* V Slovinsku sa chodí koledovať na fašiangy v maskách sliepky alebo kohúta pod názvom Piceki.

2. návšteva katolíckeho kňaza u veriacich na Troch kráľov zvaná aj Popova koleda

3. vianočná pieseň aj vianočný oheň, prípadne oslava Koljady *» Runa*

(lat. calendae = začiatok roka, gréc. kalandai = prvý deň v mesiaci, od toho kalendár t.j. mesačník); skôr je slovo pôvodu slovanského : kolo chodiť, okolovanie, prípadne Koledov dar.

V indickej mytológii je Kalenda dcéra slnka a manželka Krišnu.

4. koledovanie na Letnice boli oslavou *Lady*, Letná alebo Veľká koleda sa nazývajú aj *» Vajany*

Keďže Zimná koleda je na zimný slnovrat a Letná koleda je na letný slnovrat, logicky možno tvrdiť, že astrologicky pojem *koleda* znamená čas, kedy svetlo a tma sú v extrémnych bodoch rovnováhy t.j. slnovrat. (lada – kolada).

Z astronomického hľadiska koleda (koljad) znamená usporiadanie planét do mnohouholníku „dokola“ nočnej oblohy tesne nad obzorom ako rám. Tento úkaz sa vyskytuje počas letného slnovratu ako letná koleda a počas zimného slnovratu ako zimná koleda. Takto rozdeľuje rok na letnú a zimnú časť.

5. uvádza sa aj možný vznik slova spojením kol-jeda t.j. že na Vianoce rodinní príslušníci spoločne jedia v kruhu (kolese) rodiny v mieste narodenia, čím oslávia zrodenie nového slnka.

Ostatné druhy koledovania pozri: *chodenie s...*

Zemepisný názov: Kolęda - mesto v Poľsku

koledník

1. osoba vykonávajúca koledovanie, polazník *» koleda*

2. Koledník, Koljadnik *» Leďan*

koleso času *» Kronos, Kovovlad*

koleso šťastia *» Šťastena*

kolísanie, hojdanie

hojdaním sa na lanových hojdačkách alebo hojdacích koníkoch, napodobňovalo pohyb mesiaca na oblohe, posilňovala sa ním hojnosť úrody a plodnosť mládeže.

Hojdanie vykonávala mládež, najmä v pároch, počas veľkých sviatkov: Hromnice, Maslenica, Jarilov deň, Veľkú noc, Rusálie...

kolište

vilino kolo

miesto, kde tancovali víly a vznikli kruhy vysokej trávy alebo rastú huby v kruhu - čarovné kruhy

Zemepisný názov: vo viacerých slovanských zemiach sa tak nazýva vrchol hory

Koljada *» Runa*

Koľa, Kolyada, Koliada, *Koleda*

rus. kol ljda = množstvo ľadu , koljadnik *» Leďan*

koljadnik – symbol božstva *Leďan*

Koloboh

básnické pomenovanie slnka. Vzniklo z ruského kolobok = bochník (okrúhly chlieb).

kolodeznik, kolodečnik (rus.) *Šulininis*

rus. kolodec = studňa

kolodija

kolodij, kolodka, kolodki, záhaľnica, babský sviatok

ukrajin. kolo dija = božie kolo *» slnko,* ukrajin. kolodka = klada, klát, špalok

oslava na počesť jarného prebudenia prírody. Bola to oslava slnka v predvečer Nového roku, ktorý sa začínal 1. marca, neskôr sa presunula na obdobie pred Veľkou nocou a splynula s *maslenicou.*

V pôvodnom zmysle je Kolodij malým slnkobohom, ktorý už podrástol a začal roztáčať Slnečný Kruh – božie kolo. Ako sa blíži jar, slnko vyrastá vyššie a vyššie v nebeskom kruhu, odstraňuje zimný chlad a jeho sila, teplo a energia sa prenášajú do prírody a ľudí. Takto pokračuje životodarný proces v prírode, prichádza nová etapa jej obnovy. Sviatok je sprevádzaný obradmi súvisiacimi so zaháňaním zimy, vítaním jari a prebúdzaním prírody zo spánku. Oslava trvá 3 až 7 dní, počas ktorých sa nerobia významné práce, nevarí sa, ale oslavuje sa slnko, jar a svetlo, preto sa sviatok nazýva aj **záhaľnica** (zaháľanie = ničnerobenie). Keďže sa pripravila na celý týždeň z bravčových alebo baraních nožičiek huspenina, nazývajú ju aj ukrajinsky „ nižkovi zagovini“ t.j. nožičková záhaľnica či paprčková zaháľačka. Na Slovensku sa nazýva huspeninové hody.
Sviatok odráža zvyky veku matriarchátu, pretože hlavnými aktérmi sú ženy. Počas tohto týždňa musia manželia poslúchať ženy a držať sa ich, preto je tento sviatok nazývaný aj „***babský sviatok***“. Štrukturálne je rozdelená do troch hlavných častí: blížiaci sa "prelomový" pondelok, "široký" štvrtok a "rozlúčková" (alebo "veselá") nedeľa. Obradné jedlo boli pohánkové palacinky s cmarom. V pondelok zahájujú ženy v hostincoch „ narodeninovú omšu“ a kladku zabalia do plienok. V utorok robia ženy ozdobovanie kladky a zabávajú sa. Streda sa nazýva Studené baby, krstí sa kladka – vtedy ženy odmietali mužov. Vo štvrtok piekli hrianky a nepriadli, kladka zomrela. V piatok kladku pochovajú: zať musí hostiť svoju svokru, potom ju vozí na saniach a na konci dediny sane prevráti. V sobotu bývali svadby. Nedeľa sa nazývala *Čierna nedeľa*, Syropustná nedeľa, Masopôstna nedeľa t.j. nejedlo sa mäso ale syrové (bryndzové) pirohy.

Dievčatá pripínali svojim chlapcom na hruď perečko zvané **kolodka** ako symbol pokračovania rodu, čo sú mladé vŕbové alebo brezové halúzky obviazané farebnou stuhou (falický symbol). Mládežníci, ktorí nemali pár, museli ťahať (vláčiť) za trest za sebou cez celú dedinu kladu, aby si uvedomili že, všetky živé veci by mali byť v pároch. Tých, ktorí si nenašli pár, považovali za príčinu porušenia harmónie poriadku v prírode.(Voločiľne *»Veľká noc)*

kolodište - miesto, kde sa pálili *jánske ohne.*

Zemepisný názov: Kolodiste – obec na Ukrajine

kolohriv, kolomast

kôň *Dažboga* ,bojový kôň,

Pozn. v hinduizme človek s konskou hlavou sa nazýva Hajagríva (výslovnosť: Khajadžrívə).

kolohrivec je aj horský drozd *Turdus torquatus.*

Zemepisný názov: Kologriv – mesto v Rusku

kolochord

symbol jednoty protikladov: deň a noc, svetlo a tma, pravda a krivda, dobro a zlo, život a smrť, múdrosť a hlúposť

Zrkadlový obraz symbolu sa nazýva *molvinec*

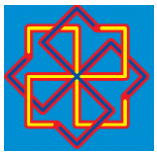

Kolota, Kołota *» Víchorica*

kolotať = víriť, krúžiť

koloverša, kolovertyša *» Korgoruša, Mara Ohnivá*

kolovjorša, kolovjortyša

rus. kolovertyj = vrtký

Zemepisný názov: Koloverty – obec na Ukrajine

kolovody

» chorovody, vlnovky

obradné kolové tance spojené s vokálnym spevom, pantomimickými aj dramatickými prvkami. Kolovody sa viažu ku kalendárnym sviatkom a svadbám, tancujú sa v predvečer sviatočných dní po uliciach, cestách a pažitiach. Hlavnými účastníkmi sú väčšinou ženy a dievčence, muži sa zúčastňujú sporadicky. Volajú sa: Koleso, Kolo, kolo, Do kolesa, Karička, Bránička, Hoja, Ďunďa, hoja, Poď leto, Káčer, Mak, Morena, Parta, Pávička, Šijeme mechy, Vienok zelený, Zapletanie plotov, Zlatá brána. Sú choreograficky bohaté a variabilné, realizujú sa v kruhovom útvare, a z neho odvodených reťazových formáciách a vlnách, pričom sa tanečnice držia za ruky.

kolozub

škriatok, čo zapríčiňuje vŕzganie (škrípanie) dverí

kolozub = krivý, vyčnievajúci zub

Zemepisný názov : Kolozub – obec v Čiernej Hore, Kolozuby – obec v Bielorusku

koltki, koltok, koltun

kaltek, kolbog, kolbug

(rus.-poľsk). *permon* aj *lesovik.* Pripomína čertíka, ale má nohy dieťaťa. Na bruchu má prívesok s tvárou. Ukrýva sa v bazových húštinách, a môže sa držať okoloidúceho človeka *» jezinky.* Zjaví sa u toho, kto trhá bazu alebo odlomí z nej konár v nevhodný čas.

po slovensky : klátovník – ten, čo má na starosti kláty – pne, nátoníček

1.v ruskoukrajinskej mytológii môžu slúžiť aj ako náhrada *domovika,* ak dostali darčeky

2. aj koltuši – prívesky zo zlata alebo striebra pripevnené k čelenke alebo pokrývke hlavy, nahrádzajúce náušnice

Zemepisný názov: Koltki – obce v Bielorusku a v Poľsku

Komárnica *» grečišnik*

Komoedice

Komondice

podľa lunárneho kalendára je to obdobie od Fašiangov do Velikonoc. Oslava prvého jarného dňa 19. marca, jarná rovnodennosť (v súčasnej dobe 21. marca), je totožná s východoslovanskou *maslenicou.*

V tento deň sa veštila úroda polí, prosperita hovädzieho dobytka a zdravie ľudí. Pekné a teplé počasie znamenalo úrodný rok, vietor veštil požiar. Zarezalo sa čierne kozľa pred východom slnka a krvou sa kropili obytné priestory (zvyk prevzatý z judaizmu). Pôvodné obrady boli spojené pravdepodobne aj so súhvezdím Veľká Medvedica, keďže v tento deň sa medvede prebúdzali zo zimného spánku a vychádzali von, alebo s prvým vyletením včiel, keďže sa na tieto sviatky piekli medovníky. Súhvezdie Veľká Medvedica Slovania nazývali Arkona a jeho hviezdy: Kriv, Prov, Brag, Ant, Podag, Ark, Sava.

Na Komoedice sa zatvára brána za zimou.

Ak sa dalo, sial sa ovos a jačmeň, do sejby sa pridali zrná z dožinkového venca a vianočnej kytice - *» Dedo Koleda*.

Pod skalou Ratka nad dedinou Uhrovec v sútoku dvoch riečok sa ohradila v tento deň záhradka a vysádzali sa sem priesady.

Ďalšie obrady 25. marca *» Mara Štepná*

Prekryté kresťanským sviatkom sv. Jozefa.

komoň je bojový koč (voz), kolimon, kolimaha, dnes sa používa ako alegorický voz

staročes. komonstvo = zástup jazdcov na koni, jazdecká družina

od slova komoň je asi pomenovanie Kumán

Zemepisný názov : Komjatice, Komjatná – obce na Slovensku

komokol

komol, kormokol, komonol

mýtické bezrohé zviera, ktoré pri unikaní vystrekuje moč, od ktorého sa všetko vznieti plameňom a zhorí

kondryk (rus.) *jednorožec*

Zemepisný názov: Kondrac – obec v Česku

konevrus

koňočlovek, *kitovras, jednorožec*, t.j. kentaur s rohom na čele

konfirmácia

(lat.) prípovedné *» birmovka*

úkon, ktorým sa potvrdzuje prijatie za člena náboženskej obce (napr. u evanjelikov)

konfirmant (lat.) - ten, kto je konfirmovaný

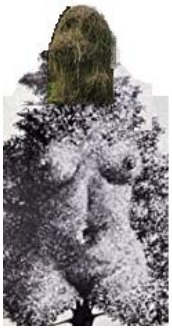

Konopielka

kanapeľka, konopľanka

ochrankyňa konopných polí, považuje sa za dcéru *Spožiny.* Tých, ktorí bezdôvodne ušľapávajú rastliny, ako pekné dievča zvedie a ušteklí na smrť. V niektorých oblastiach ju nazývajú aj *rosomacha.* Mužská forma sa nazýva **konopeľnik**. Ich deň je 23. máj, vhodný na siatie konope.

Zemepisný názov: Konopeľka – obec a rieka na Ukrajine, Rusku a Bielorusku

konská noha, kostená noha *» striga*

Konský sviatok *» vazila*

kontina, kacina

božnica, miesto k vykonávaniu obradov

kantína = miesto, kde sa požívajú jedlá, jedáleň

koňušnik (ukrajin.) *vazila*

Zemepisný názov: Koňuško – obec na Slovinsku

kopša (bielor.) *kladovik*

Zemepisný názov: Kopša – rieka v Rusku

Korab

rus. Rak, Rak-Bolchovec

vládca mora, rybolovu, ochranca námorníkov a rybárov, pán obyvateľov, ktorí žijú v mori, syn *Morana* (Vodana), kde býva s veľkou oceánskou Vodokráľovnou. Má pozlátenú loď a palác v hlbinách mora. Jeho zvieraťom je morský rak (homár).

Opisne ho nazývajú aj morské čado (morské dieťa).

Zemepisný názov: hora Korab v Macedónsku

Korant *» Kurent*

Korat, Kórant, Kórent, Kórat, Kóre, Koréta,

Zemepisný názov: Korant – usadlosť v Slovinsku v obci Urh, kde je aj Korantova kaplnka

Korčun

ukraj. korč = kŕč

bielor. Gusiatnik

v ukrajinských legendách ochranný duch husí a kačíc, jeho žena sa volala *Valchila.*

Sviatok má 29. mája, kedy prilietajú divé husi a 15. až 16. septembra, kedy sa robí posledná poľovačka na divé husi. Prekrýva sa so sviatkom *Reporeza.*

Prekrytý sviatkom Nikitu Gótskeho – husiara (gusiatnika).

Kordulka

(lat. cord = srdce)
jahodová *víla*. Keď ju človek pobozká na nos, hneď sa lúka začervená jahodami. Tam, kde táto víla tancuje, rastú jahody.
Avšak nosí vo vreckách kopu ostrých predmetov, ktoré jej vypadávajú a bosé deti sa môžu na nich porezať. Bola pozorovaná na Slovensku v obci Ostrá.
V Čechách na Hradecku ju nazývajú **Sekavá baba,** kosou poreže deťom nohy, keď idú večer k vode bosé.
Je to pedagogické strašidlo rodičov, aby deti nechodili bosé a nedostali infekciu na poranených nohách.
V poľskej mytológii sa nazýva **Baba jagodowa** *» Mara Jahodová***.** Vzniká z duší neviest, ktoré umreli okolo termínu svojej svadby. Zaujatosť voči deťom vychádza zo smútku, že ona nemala možnosť splodiť dieťa. V Slovinsku sa nazýva **Baba Cobi.**
Zrejme prebratá obdoba welšskej bohyne kvetov a lásky Creidylady, zvaná aj májová kráľovná.
Zemepisný názov : Kordula – osada v Česku

Korgoruša

korguša, koroguša, koroguruša, kolgoruša, koloverša, kolovertyša, kolovjortyša, kolovjorša, kroguruša,

v poľskej a litovskej mytológii *Gabija*, Polengabia, matka Gabia, matergabija, rus. Gafia, lotyš. Abras māte

valasky nátka

novopoľsky ju menujú Wara, Warzą, Warza, Warsa, Wrza t.j. varecha

domáca démonica, vládkyňa domova, krbu, pece a ochrankyňa o ich starostlivosť t.j. aj o pečenie chleba, prípravu teplého jedla (poľ. jeśća), symbol pohodlia domova. Jej pomenovanie môže byť odvodené od „ okolo ohniska – kol goruša“. Bojuje s *Kikimorou.* Žije v domácnosti ako mačka, rada vláči domov nakradnuté veci od susedov, čím spôsobuje mrzutosti . Ale môže mať aj podobu bociana alebo sliepky, prípadne sa mohla objaviť ako žena oblečená v červenom. Ponúkal sa jej prvý krajec z upečeného chleba, soľ a voda. Kto napľul alebo sa vymočil do ohňa, toho potrestala tak, že sa mu vyhodil opar na ústach.

» Mara Ohnivá.

Podľa poľského novopohanstva jej deti sú **Żagwia** (fakľa), **Drżakyj** (blikanie)**, Wyziew** (výpary)a **Krzemień** (kresadlo) a Korgorušu nazývajú aj **Żara.**

V Poľsku sa oslavuje na Veľkonočnú nedeľu, keď sa jej obetuje jedlo, najmä chlieb, a obrad sa nazýva **joście** (jedenie). Jej symbolickými predmetmi sú samoplniaci sa hrnček a varecha.

Obdobná s rímskou *Vestou* a gréckou Hestiou.

Má brata *Tasmiřica.*Jej mužský princíp je *vyhorelek*, kto ho urazí, tomu vyhorí dom.

Zemepisný názov: Korgorka – obec v Rusku, Koloverská Mahala – vrch v Macedónsku

Korizma baba

srb. Zimná Baba

» Perinbaba

pomenovanie je odvodené od cuaresma = pôst t.j. pôstna baba

Stelesnenie siedmich pôstnych týždňov pred Veľkou nocou tzv. *Štyridsiatnica.* Chodí so siedmimi palicami a každý týždeň pôstu zahodí jednu palicu. Používa sa na vystrašenie detí, ktoré počas pôstu si zoberú nejakú maškrtu.

korkodila, korkodel

karkaladil aj *indrik*

v ruskej mytológii jašter, nad ktorým vyhráva *Jarovít.* Možno z tohto výrazu vzniklo pomenovanie jaštera – krokodíla. Podobné stvorenie bolo pozorované v 16. stor. neďaleko Varšavy..

Nazývajú ho aj opisne **skverna** t.j. protivník.

» raviola

Slovné spojenie : korkodila zjedla slnko = zatmenie mesiaca

kormilec (rus. = živiteľ rodiny) *domovik*

kormiľčik

kornevik, korenník, korenevik

1. v slovanskej mytológii lesný duch starajúci sa o korene stromov

ukr. kokor

2. bieloruské pomenovanie *Reporeza* resp. dňa zberu koreňovej zeleniny (26. septembra).

3. v novodobých počítačových hrách červ, pomocou ktorého sa dá prepravovať pod zemou , angl. Rootworm

Ženská forma: kornevica

4. strážca kukuričného poľa (korn = kukurica) alebo kukuričný démon novodobých hororov

Zemepisný názov: Kornevo – obce v Rusku, Korenica, Kořenice, Korenita – obce v Chorvátsku, Česku, Srbsku, Bosne

kornouchij , kornochvostik

ukr. karnouchij, karnavuchij, klapovuchij

rus. = krátkouchý, krátkochvostý, ale volajú tak aj medveďa

údajne nečistý duch, ktorým strašili deti, aby nechodili v noci von, ale je to obrazné pomenovanie medveďa

Koročun *» Kračún*

Korotun, Koročun , Korotchoun

Korovnica

(rus.= kraviarka)

Kravia smrť, Čierna nemoc, Baba Poveščalka, Sibírska jazva

duch smrti rožného statku, morová žena pre dobytok, analogická *Pluge.* Stelesnenie čierneho kožného antraxu u dobytku. Odháňa sa klepaním na kovovú panvicu o polnoci, zapálenou pálkou (*Typha latifolia),* niekde pluhom, sa obíde obec, umyje sa dobytok a vydymia sa stajne najmä 5. februára , niekde 24. februára, a v maštali sa zavesia krpce namočené do dechtu. Žena, ktorá obchádza domy, a volá ženy na obrad, sa nazýva babka Poveščalka.

V niektorých oblastiach ju nesprávne nazývajú *Vostrucha* a zobrazuje sa ako krava s ľudskou tvárou.

Východnými cirkvami prekryté sviatkom sv. Agáfy Korovnice.

koros

(gréc.) - kolos, socha nahého stojaceho mládenca, predstavujúca boha slnka *Hélia*.

Pomenovanie vzniklo zo slova *Choroš*, keďže niektoré národy nevedia vypovedať *ch*, tak ho nahrádzajú *k,* a nevedia vysloviť *r,* tak ho nahrádzajú *l.*

Korša, Koršún

Kors (nie je totožný s *Chors),* Korscha, litov. Kohma, slovin. Karaš, Semeník , bielorus. Opiveň, Apiveň, rus. Samogonyč (samohonka = domáca pálenka)

vládca nápojov, hodov, ochranca jedla a pitia, božstvo osláv, zmyselnosti. Zobrazuje sa nahý s vedrom chmelenej medoviny v ruke a chmeľovým vencom na hlave, preto ho volajú aj zelený zmok (stelesnený alkoholizmus). Obdoba *Dionýza, (Bakchus).* Jeho sprievodcovi, obdobní *satyrom,* sa nazývajú **koršúňatá.**

Vraví sa, že každý deň sa nájde dôvod opiť sa, ale najviac sa pije od 31. decembra do 14. januára. V Rusku sa toto obdobie nazýva drabadán (drebedeň), čo znamená nezrozumiteľné opilecké brblanie, bľabotanie, lolotanie, žvanenie

rus. kovš = vedro ale rus. koršun = *kania,* vták, ktorý pije dážď z mrakov

maď. koršó = krčah, džbán, korčag

z toho korheľ - pijan. Základom slova je *kor*, čo znamená kruh.

korheľ - muž, ktorému sa točí hlava, korbeľ - okrúhly prútený pletený kôš, korbáč - točí sa ako had, korlát - kruhový chliev, korvín (orol) - lieta do kruhu, koruna – kruhová ozdoba hlavy, rus. korčiťsja = krútiť sa; korčma, krčma je miesto, kde sa predávajú liehové nápoje

V ruskej mytológii božstvo lekárov a lekárnikov.

U Staroslovienov sa údajne nazýval **Žaž,** jeho žena **Žaža** a jeho brat **Žad.** Významovo slová znamenajú smäd, prípadne túžba po pití.

Zemepisný názov: Korša – obec v Gruzii, Korsuň – obce v Bielorusku a na Ukrajine

Koruna

Všeobecnejšie pomenovanie božstva, označuje sa ako matka božstiev. Obrazné pomenovanie najvyššej matky božstiev t.j. *Rožanica.*

Kosa

srbs. kosa = vlasy

meno *víly* v srbskej mytológii. Mimoriadne krásne dievča so zlatými vlasmi a krídlami, oblečená v dlhých vzdušných šatách a vyzbrojené šípmi. Verí sa, že zdroj jej sily je v jej vlasoch. Je večne mladá. Dievčatá si od nej môžu pýtať krásu či ochranu. Vila obzvlášť šikovne lieči rany rôznymi bylinkami. Má tiež schopnosť predpovedať budúcnosť. Poslúcha len tých, ktorým sa podarí ukradnúť jej šaty, a ak jej niekto zoberie krídla, premení sa na obyčajnú ženu.

kosby *» senobranie*

kosenie, pokos, kosovica, sečení

kosířka (čes.) *serpolnica*

čes. kosíř = kosák

kosmatka *»* žena *lesovika*

kosmatý = chlpatý

Zemepisný názov: Kosmatí vrch v Slovinsku, Kosmatica – vrch v Rakúsku

Kostiar (Kaščej, Koščej)

Jadun, aj Čachlik Nemruščij,ukr. Koščij, Šeludivyj Buňak, poľ. Kościej, kirgiz. Koščej jadun

angl. Lich (z ruského lichoj = zlý)

ukrajin. koščnoe = temná tma podsvetia

rus. koščej = 1. vychudnutý tenký vysoký človek, 2. lakomec, skupáň

rus. koščunstvovať = rúhať sa

meno černokňažníka, syn *Nyja,* mužský princíp *Dodoly.* Kostiar (Kaščej) Nesmrteľný (Bezduchý) Tripetovič býva v Slnečnej krajine v hrade na skale Chuangur(čín. = starobylá). Je to čarodejník s vyschnutým telom (kosť a koža), ktorému sa magicky podarilo dosiahnuť nesmrteľnosť. Nazývajú ho aj **Kostený drak**. V rozprávkach ho volajú aj Medená brada alebo Ryšavá brada. Jeho život je na konci ihly, tá ihla je vo vajci, vajce v kačici, kačica v zajacovi, zajac v okovanej truhlici, truhlica na vrchole starého duba a ten rastie na ostrove *Bujan*. Tento obrazný výrok možno preložiť do súčasnej terminológie nasledovne: bod počiatočnej selekcie plodenia spevnený vo vrchole genofondu. Víťazstvo nad Kostiarom z duchovného hľadiska je víťazstvom nad vlastnými zápornými vlastnosťami (chamtivosť, závisť, sebectvo).

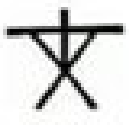

Podľa mýtov napokon Dažbog rozbije Zlaté vajce, kde je uzamknutá smrť Kostiara. Ale rozbitím Vajca zničí Dažbog celistvosť Vesmíru, pretože toto Vajce je plodiaci Vesmír. Obsahuje samotného Dažboga (život) aj Kostiara (smrť). Smrťou Kostiara prevládne javi nad navi. Ale v pravi (vesmírnom zákone) dôjde k narušeniu rovnováhy medzi javi a navi. Pretože bez smrti nie je život treba vrátiť svetu smrť. Nadbytok jedného princípu plodí druhý princíp. Javi a navi predstavujú jednotu protikladov *» jin.*

Kostiar vie na určitú dobu obrátiť aj plynutie času.

Spôsobuje škody cez žatvu a choroby dobytka. Unáša pekné dievčatá, uniesol aj mýtickú cárovnu Miloliku. Nikdy sa však neuchýlil k násilnostiam voči uneseným. Zaklial vedomkyňu Vasilicu Premúdru na 3 roky na žabu *» vedma.*

Stelesnený *Černoboh,* obrazne povedané: Je vládcom *navi* v *javi,* ale v *pravi* sa nikdy neobjavil. Jeho protivníkom je *Jarovít.* Zvyknú ho stotožňovať s *Kazijanom*, takže jeho dňom je 29. február. V ruskom bájoslovíJašter, bojujúci s Jarovítom je jeho brat.

Podľa niektorých ruských legiend mali s Morenou deti: Pomsta*(Licho), Morok, Pluga, Korovnica*, možno aj *lichoradky*, skrátka choroby. Podľa ruských bylín sa za Kostiarovu dcéru považuje aj kráľovná pekla - *Hana.*

Podľa kozmologického výkladu sa pojmom kostiar označuje zima, ktorá je pochovaná jarnou rovnodennosťou (jarovítom) a prebudí sa len sedem mesiacov po nej.

Zemepisný názov: Kościejów – obce v Poľsku a na Ukrajine

kostimlat, kostolom, kostojed

drviteľ

choroba, ktorá ľuďom kosti drvila (jej démon), asi osteoporóza, krívica; podobné ako bruchabôľ.

Mužské pomenovanie *lichoradky* Lomeji.

kostlivec

kostomacha

zobrazenie *smrtky* v podobe ľudskej kostry

V litovskej mytológii sa nazýva kostlivec kaulinyčia a svietiaci kostlivec žiburinis (lit.= žiarovka)

kostol

(lat. = hrad)

chrám, modlitebňa

všeobecné označenie kultovej stavby. Antické kultové stavby boli vyhradené len pre kňazov, až v kresťanstve sú zhromaždiskom veriacich.

Zemepisné názvy: Kostolná, Kostolné – obce na Slovensku

Kostrina

ochranca kôz, syn *Velesa.* Je obdobný s *Kozlorogom.*

Zemepisný názov: Kostryna – obec na Ukrajine, vrch Kostrín na Slovensku, Kostrzyn – mesto v Poľsku, Kosťřín – mesto v Prusku

kostrogońce *» ohnivák*

(rus. kostry = oheň)

Kostroma, Kostruboňka, Kostrubica, Kostruba

rus. Kustroba, Kostrja, Kuščoba, Kupava

foneticky: Ostroma

rus. kostrá = kostrica, zdrevnatené časti priadnych rastlín, *dyrsa*, rus. kostrom= požiarny

ukrajin. kostrub = neohrabaná neporiadnica , cundra, čes. coura

kostrbaý, kostrubatý = 1. z ktorého nepravidelne vyčnievajú rozličné časti, ktorý pôsobí neusporiadane, neúhľadne, týkajúci sa obyčajne porastu, 2. ťarbavý, ťažkopádny

ochrankyňa jari, zelene, kvetov a plodnosti obilnín, matka klasov, dcéra Svarožiča a Lady (Kúpaly) *» Dunďa*, splodená v deň jesennej rovnodennosti.

Niekde ju nazývajú aj **Klasnica**, či **Klasičnica.** V ruských zemiach je ochrankyňou zimného chladu. Má brata dvojičku *Kupalo,* ktorého nazývajú aj **Kostromo** či **Kostrubonko** (Kostrub); je ochrancom vlahy a rýchleho rastu trávy, v litovskej mytológii je obdobný *Žėlius.*

Narodili sa 22.marca, ktorý je dňom vody.

Kostroma a Kupalo nevedeli, že sú súrodenci a zobrali sa, za čo boli odsúdení. Niekde vyhotovujú figurínu zo suchej trávy, položia ju pod brezu, ktorú jedine ženy môžu zapáliť *» Ivan – Kupalin deň.*

Po pochovaní *Jarila* dievča, ozdobené margarétkami, ide na bielom koni do poľa za spevu ovenčených dievčat a nakoniec ju privedú k rieke a okúpu. Obrad má zabezpečiť úrodnosť.

Pálenie ohňov 20. a 21. mája - *nestinary*, znamená súd ohňom nad Kostromou a Kostrubom (vypaľovanie trávy). Poriadajú sa obrady za úrodu v čase sejby, prítomní tancujú bosými nohami po ohni. 29. mája sa chodí pozerať, ako vytvárajú klasy obilniny a aby vyrástli veľké, mladí sa hojdajú na prevažovacej hojdačke (late položenej na klade). Hojdať sa možno až od tohto dátumu. Predtým sa nemožno hojdať, lebo „ zem je tehotná“. Je to vlastne rozlúčka s jarou a privítanie leta. Termín sa prekrýva so *zelenými sviatkami.*

Kostroma je jedným aspektom štvornásobného božstva plodnosti:

Kostroma - Rožanica - Kupalo (Jarilo) - Kovovlad, pochádzajúce z božstiev Svaroţič - Dodola – Kúpala (Lada) – Perún. Pri oslave týchto božstiev sa chlieb nekrája ale láme, pretože sa považuje za živý.

Znakom tohto zjednotenia je symbol osemcípej svastiky nazývanej **odoleň**.

Pravoslávna cirkev prekryla sviatok oslavou sv. Konstantina a Eleny, prípadne sv. Theodosie.

Zemepisný názov: Kostroma – oblasť v Rusku

kostucha (poľ.) *smrtka*

koščuni (ukrajin.) *mýty*

koška *» majka*

koszka, kóška

koškalačeň

koškodlak, koškolak, kočkodan, kotolak
nem. werecat, (nesprávne meerkatz = opica) gréc. ailuranthrope, elurantrop
poľ. koczkodan = opica, prenesene škaredá, divná žena

v bieloruskej mytológii *vlkodlak (saňa)* vo forme mačky.

Niekde ju nazývajú aj morská mačka.

Pomenovanie morská mačka vzniklo na základe fonetickej podobnosti sanskrt. pomenovania opice – markata.

Hlavnú postavu z rozprávky Kocúr v čižmách možno tiež považovať za koškolaka.

Zemepisný názov: ostrovy Koskâlâássáš vo Fínsku

košmar, košemar (rus.), **kašmar** (bielorus.), **koszmar** (poľ.) *mora*

z franc. cauchemar, angl. night mare

kotobrys *» kladovik*

kot kotobrys

kotšur

kotszur, kečur

v hornosliezskych legendách vodné zviera, ktoré vyzerá ako kríženec volavky a vydry. Používal sa rodičmi ako strašiak pre deti, aby sa nekúpali bez dohľadu.

Zemepisný názov: Kotšur – dedinka v Rusku

kounertnica *» vouvelica*

Kovas, Kawas (litov.) *Davor*

lit. = marec

Zemepisný názov: Kovas – mesto vo Fínsku

Kovovlad, Kołovlad

Kamenný boh, *kameník*, Kovoklad, Kovlad, Koulad, Kolad, Koľad, Kaleda, Polaz,

poľ. Kowal, Kuj, cig. Locholiko, nem. kobold

pomenovanie najskôr vzniklo od Kolovlad – Koulad – Kovovlad. Kolovlad je ten, čo ovláda kolo svetla, kolo času, čo je *slnko.* Keďže slnko je zlaté, obdobne je aj Kovovlad vládcom drahých kovov

vládca nad drahými, dosiaľ nevydolovanými nerastmi a kovmi aj ropy, strážca vnútra zeme, kráľ permoníkov, syn *Dažboga*. V ruskej mytológii sa nazýva aj **Ozem.** Na Slovensku duch karpatských hôr, v Kremnici schoval zlato do zeme, býval v podzemnom hrade v okolí Kremnice a Novej Bane. Vzhľadom k tomu, že je vládca zlata, považuje sa za slnečné božstvo. Jeho žena je *Runa,* v Rusku nazývaná **Koljada**. Vozila sa na saniach a splynula so Snehovou kráľovnou. Ich syn je *Radegast. Ovseň* sa uvádza ako pozemský brat Kovovlada (Koľadu) a ich matkou je podľa KK *Ďunďa (Zlatogorka)*. Vládcom podzemia slúžia krtkovia, hady a huby.

Oslava Kovovlada je na Slovensku spojená so zimnými zabíjačkami prasiat. Znamená aj začiatok nového kolesa času, udržiava celý vesmír v rovnováhe. Koljadov zákon je zákon pohybu času, zmien v čase, striedania nádychu a výdychu , dňa a noci, života a smrti. Je pánom poriadku všetkých vecí.

Oslavuje sa buď 18. decembra a postupne 25. alebo 30. decembra*» ovseň*, nazýva sa aj Deň zmeny alebo *» Dedo Koleda*. V tento deň je zakázané zapriahať zvieratá.

Taktiež sa oslavoval 7.marca (Tomáš) v závislosti od použitého kalendára t.j. 2 týždne pred Novým rokom (preto ho zvyknú označovať ako postrkovateľa ročného kolesa času - kalendára – Koljady dar). Svätí sa obilie ako obrad svätenia zlatých zŕn. Aby sa odohnali choroby od domácich zvierat, zavesili sa na ne posvätené kovové figúrky vo forme rohu, strmeňa alebo jarma, chomútu. Ženy umývali dobytok alebo ho potierali liečivými masťami. Tento sviatok sa nazýval **Polazov deň** a *chodilo sa koledovať s hadom a oceľou.*

Ako Kameník sa sa oslavuje dňa 14.augusta ako **Deň kamenárov.** Jeho symbolom je kamenné žezlo (poľ. bryłobyrło). Jeho znak je **kolokríž** s 4x3= 12 hrotmi (mesiacmi). Prirovnáva sa ku gréckemu storukému vládcovi vnútra zeme Hekatoncheirovi.

Pravoslávna cirkev ho prekryla sviatkom sv. Modesta (Mojusa, Moďa). Zákaz klaňať sa Koljadovi bol vydaný patriarchom v r.1684
Koleda: *Chodenie s oceľou* a pálenie ohňa (pňov *–bahník*) tzv. Zimná koleda.

Koulad je zrejme stelesnený zodiak škorpión (jedovatý), a ten začína 24.10 t.j. 24.dekabra a týmto dňom začína kalendár vo VK.

Vývojom slova kovlad – kovold – kobold sa dostaneme k nemeckému názvu banského škriatka, podľa ktorého je pomenovaný jedovatý kov kobalt *» kubolčík*

Zemepisný názov: Kowal, Kowala, Kowale, Kowalew, Kowalewo – obce v Poľsku, Kujov, Kujavy – obce v Česku

Kozelerog, Kozlorog
kozorožec, kozoroh
býk s kozími rohami. V gréckorímskej mytológii bol privedený ako dar do chrámu Apollóna. Keď vyrástol, porazil zvera *Skipera.* Podľa slovanskej mytológie zvera Skipera porazil *Veles*, prípadne jeho syn *Kostrina.*

Kozlarejza
Koslareiza
meno čarodejnice, zjavujúcej sa ako čierna mačka, ktorá je nebezpečná vo večerných hodinách, počas dňa je neškodná a považuje sa za skutočnú mačku.

kozmoč, kozoč *» čatež*

Kozyra – meno *diabla* v Poľsku
Koszera, Koszra, Koszerys, Odzierys, Kozyrys
z francuzštiny causeur = rozprávač, *bájkár,* ukr. kobzár
Zemepisný názov: Kozyra – obec v Poľsku, Kozyrka, Kozyrivka – obce na Ukrajine

kozytka, kazytka

stará a nechutná ženy z oblasti poľského Podlasia , duša utopenej starej ženy, ktorá nezvádzala mužov, iba si prala svoje šaty na brehoch vodných nádrží *» bohynka*

bielor. kazyčet = štekliť, takže to je aj *laskotucha*

kožúškový mužík

(nem. Hockauf = hop na chrbát), škrtič
druh *hejkala*, vyskytujúci sa v Čechách na Šumave. Skáče na chrbát (na kožuch) osamelým pocestným a škrtí ich pazúrmi, ktoré má namiesto prstov, alebo postupne priberá na váhe. Žije v podzemných norách, dutinách stromov, jaskyniach, či temných zákutiach. Keď sa zotmie, vylezie na koruny stromov a čaká na obeť. Je to vlastne stelesnenie strachu, prípadne napadnutie malým lesným tvorstvom, chrániacim si svoj región. Čím sa proti nemu bránime, tým je horší a tým viac sa pazúrmi zarýva a rastie jeho sila.

Kračún

Karačun, Koročun, Karačon, Kročianec, Krečuň, Krečún, Kerečun, bielor. Koronuj, mold. Kračunec, foneticky: Karatchoun, Korotchoun

sviatok zimného slnovratu, Kračúnov večer.
Odvodené od slova *krok, kráčať* (Na nový rok o husací krok), t.j. prekročiť prah roku alebo od slova *krátky* (najkratší deň v roku). Možno uvažovať odvodenie aj od slova *kruh* (kirkos), kolobeh slnka. Totiž solárny nový rok je na *zimný slnovrat* 21.decembra, resp 22. decembra ako zimný vrchol na analéme slnka. Pomenovanie mohlo vzniknúť aj z lat. creatio = zrod, narodenie. Sviatok tohto dňa nazývajú aj **Mladý deň, Mladý mesiac, Mladý boh, Nový deň.** Pravoslávna cirkev ho prekryla sviatkom sv. Ignáca a presunula na 20.december (Ignažden), prípadne sv. Spiridonom.

Kračúnov kruh je osemcípa hviezda, medzi jej cípmi je 45 dní:

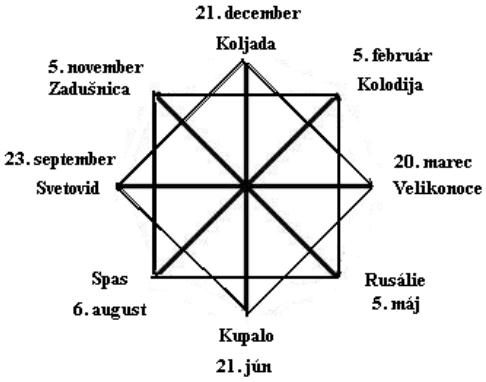

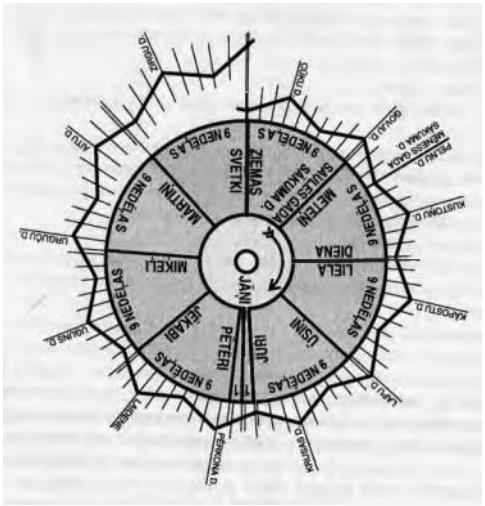

Tento kalendár pochádza z Pobaltia.

v ruskej verzii ako Svarogovo kolo.

16 dielny kruh sa nazýval kruholet, ktorý ľuďom daroval *Čislobog.*

Uctievaný ako božstvo sa nazýva *Kronos,* v Pomoransku zvaný *Kirco* či *Kricco, z* toho Grico ako postava pri trojkráľovom koledovaní *» chodenie s jasličkami.* Pri oslavách Kračúna sa pečie vianočný koláč (perník) zvaný **kračúnec** (karačún)**.**

Za pomocníkov Kračúna sa považujú medveď samotár, vlčia svorka, veterní psi zvaní **Kračúnovo vojsko** t.j. *Divoká honba,* ako obrazné pomenovanie rôznych druhov snehových metelíc.

Ak mu nezapálili peň stromu (*božiec*), zdržoval dni t.j. boli stále dlhé noci, prípadne ak ho zapálili, spálili sa škodlivé sily starého roku.

Pieseň: Ide Kračún, ide, nový rok prikvitá.

Do maďarčiny prešlo ako karácsony = *vianoce*.

V ruštine karačun (koročun) znamená krátka smrť, stelesnenie porážky;

spojenie: chytil ho karačún, hodil ho karačún = náhle zomrel, takže karačun je aj smrť starého roku

Zemepisný názov : Kračúnovce, Kračunec – vrch v Macedónsku, Kračunište – obec v Srbsku, Karácsond – obec v Maďarsku

Krak *» Krok*

Krakonoš, Krakus

česky: Řepočet, Pan Jan, Zlatohlavec, Rýbrcoul, (z nem. Rübezahl), poľ. Liczyrzepa, Rzepolicz, Karkonosz, Sowiduch Rzepiór, slovin. Repoštev, Libercun, Librcoul,

duchovná bytosť vládnuca pohoriu Krkonoše, tiež sa nazýva *Rýbrcoul*, ale považuje to za posmešné pomenovanie, preto ho miestni oslovujú pan Jan z Hory. Zjavuje sa ako 5 ročný chlapec so zlatými perami miesto vlasov (Zlatohlavec), v bielej košeli a zelenom klobúku, alebo ako bielovlasí starec. Vie sa premeniť na akékoľvek zviera. Známy je jeho sarkastický a čierny humor. Posmievačov trestá tým, že ich zavedie a straší. Chudobným dáva peniaze, nemocným lieky. V nebezpečnej situácii dobre poradí. Pomáha pri výrube a ukladaní dreva, je prívetivý k deťom. V Obřím dole má záhradu plnú liečivých rastlín. Pri prameni Labe v Krkonošiach sa konajú púte na oslavu Krakonoša a obetujú sa mu čierni kohúti a čierne sliepky tak, že sa vyženú do hory.

Obdoba Krakonoša vo valašských horách je *Blud.*

Zemepisný názov obce Krakovany pri Trnave, ktorá je oddávna osídlená, je odvodené od poľského mesta Kraków.

Kraken (Kraxen, Krabben) je v severských bájach obrí hlavonožec schopný potápať celé lode resp . **Krak** je obrovský rak.

krakoviak - poľský ľudový tanec, pomenovanie odvodené od slova krok alebo Kraków

Kralomoc – staročesky planéta Jupiter.

kráľ

od mena Karol, karo (kelt.) = jasný, karo-l-mann = jasný pán

vládca, boh napr. času, vtákov, zvierat, vody, ohňa, vetra

21. (29.) novembra sa zvolí nový kráľ mládeže na ďalší rok a prebieha zasväcovanie chlapcov do sexuálnych tajov » *kalita*, preto ho nazývajú aj **babský sviatok**. Podľa lunárneho kalendáru je to na deň Branislavy, tento deň sa nazýva aj Deň nezávislosti alebo Vráta zimy. Od tohto dňa sa po celý týždeň usporadúvajú jazdy kráľov, a keď je sneh, tak sánkovanie, vtedy sa nazýva **sánkovačka** (sanica). Ak sneh nie je, presúva sa sánkovačka na prvý možný termín sánkovania.

Pretože nový kráľ preberá vládu až o týždeň, v tento týždeň sú dvaja králi.

Cirkev oslavy prekryla sviatkom Krista kráľa, u pravoslávnych je to sviatok Uvedenia Bohorodičky.

V slovanskej mytológii má každé duchovno svojho vládcu, pána, ktorého nazývajú kráľ (v ruských zemiach cár) a vládkyňu kráľovná (cárica), napr. kráľ mora, kráľ času, kráľ zvierat a pod.

Králi chodili na koni, z čoho vzniklo slovo v nemčine könig (koník). Z toho kráľ boží – köni(g) az = kňaz.

kráľovničky , králice, kraljice

obradný dievči tanec so spevmi z predkresťanských dôb (Hoja, Ďunďa, hoja) ako súčasť poľnohospodárskeho obradníctva spojeného s magickým zaistením úrody. Dievčatá sú ozdobené zelenými ratolesťami a vencami z kvetín, tancujú okolo svojej (rusadlovej) kráľovnej *Lady* (Ľali), ktorá nakoniec rozdáva mlieko, maslo a syr. Obrad sa robí v nedeľu po Turiciach, prekryté *Trojičnou nedeľou » rusálie*

Tancuje sa veľmi rýchly kolovod zvaný bujenec, až kým sa kolo neroztrhne.

Zemepisné názvy: Kráľová, Kráľova hoľa, Kráľova studňa, Kráľov brod, priesmyk, stôl atď., vznikli za čias uhorských kráľov.

Krampus

Grampus, Kramperl, sliezs. Gumfinckel, holands. Zwart Pit (t.j.Čierny Peter)

v rakúskom folklóre meno čerta, ktorý chodí s *Mikulášom.* Prešiel do chorvátskeho a slovinského bájoslovia, ktorý bol veľmi ovplyvnený rakúskou kultúrou. Nazýva sa aj *Parkelj*. Krampus je opísaný ako diabol, ktorý má v ruke vrece a reťaze okolo krku, členkov a zápästí. Ako súčasť tradície je, že dieťa dostane dar od svätého Mikuláša za jeho dobré skutky počas celého roka; ak sa však dieťa správalo zle, Krampus si vezme dary pre seba.

Zemepisný názov: Krampusberg – mesto v Rakúsku

krapčik *»Bubil*

kráľ včiel

Krása, Krasopani
poľ. Krasa, Krasatina, Krasotina, Krásota, Krasula, Kresa, Kresduna, Krestona, Pani Krasna, Krosopani, Pani Czerwona, Czaropani

slovanská božica (seraf) lásky u Moravanov a Poliakov, obdobná gréckej bohyni Danae aj rímskej Venuši. Mala nádherné chrámy v Brne, Olomouci, Magdeburgu a na hrade Lietava. V chráme stála na voze ťahanom dvoma bielymi holubicami a dvoma labuťami » *Lada.* Bola úplne nahá a vytvarovaná v najkúzelnejšej podobe tela, jej oči plné sladkej, lákavej lásky, čarovne sa usmievajúca s pootvorenými ružovými ústami, červené vlasy voľne padajúce až na kolená a hlava ozdobená myrtovým vencom, prepleteným fialovými ružami; jej mladé telo svietilo belšie ako sneh. V pravej ruke držala tri zlaté jablká, v ľavej glóbus, na ktorom boli zobrazené slnko, mesiac, hviezdy, more a i. Jej pomocnice sú **červené víly** (krasawki, rubínky, rosalinky)
Jej symbolické predmety sú zlaté srdce a červený kalich.

Na základe jej zobrazenia, býva stotožňovaná so Siewou t.j. *Živou* ale aj s *Drndolou.* Volajú ju aj pastierka božej kravičky, takže môže byť aj *Lela.* Jej litovskou obdobou je *Milda.* Počas synkretizmu s kresťanstvom bola stotožňovaná s červeným hadom v raji.

Krasopani sa nazývala staročesky planéta Venuša.

Zemepisný názov: Krasotinka – obec v Rusku

kraslice

pyrie, písanky, farbanky, voskovičky

rus. krasnyje gorky, ukrajin. voločiľne, krašanki

vyfarbené alebo inak (kresbami) vyzdobené veľkonočné vajcia, symbol jarného obrodenia prírody a jej plodivých síl, symbol slnečnej sily nového života. Patria k obradným a osobným darom, darujú sa na Kvetnú nedeľu, prípadne na Polievací pondelok » *Veľká noc*. Červená farba kresieb umocňuje ich účinok. Pásik dokola vajíčka symbolizuje neprerušené čarovné kolo života.
Zemepisný názov: Kraslice – mesto v Česku

Krasna gura (rus.) *Kvetná nedeľa*

Zemepisný názov: Krasna Góra – obec v Poľsku, Krasnye Gory – obec v Rusku

krasnoľudík, krasnal » *ľudík*
rus. krasnoľutka, kašub. kraśnięta, krośnięta, krośniak, v ženskom rode kroszęta, krośnica a ich deti krośniętka
poľ. kraśniak, krasnoludy, krasnoludki, krasołudki, kraśne ludki, krasnoludy, mazurs. kautek
poľ. krasnoludek = *trpaslík*
červený mužíček

krasnik, krasnice

červené sviatky » *Sviečkový deň, domlatkyy* t.j. oslava jesennej rovnodennosti

červená nedeľa je *Veľkonočná nedeľa* t.j. oslava jarnej rovnodennosti

Z kozmologického hľadiska možno povedať, že krasnik znamená rovnodennosť, podobne ako *koleda* znamená slnovrat.
Zemepisný názov : Kraśnik – mesto v Poľsku
krat » *drak*
krátek » *škriatok*

kráž *» kries*

krekavac *» drekalo*

Kremara, Kremata

v baltskej mytológii ochranca domácich zvierat, najmä dospelých ošípaných. Obdarovávali ho pivom naliatym do krbu. Je možno brat *Kurwaichinov* a je v spojitosti s *Priparchisom,* ochrancom prasiatok. Ochrancom malých prasiatok je *Krukis.*

Je obdobný *chlievnikovi.*

kresnice, krsnice, krošnice, priadky

slovin. *kvatrnice*, kvatre, ukraj. počuchriny

Krleš

(lat. crescere = stať sa)

kresnúť = dotknúť sa niečoho pri prudkom a rýchlom pohybe (ako v krosnách pri tkaní)

priadky, slovanské sviatky, obdobie od Kataríny do Popolcovej stredy. Prvý deň, keď sa pripravuje kúdeľ na pradenie, sa nazýva **kúdelnica.** Pripadá na 14. novembra.

Pred priadkami, už po jesennej rovnodennosti, chodila mládež spievajúc z domu do domu a vyberali peniaze na sviece, pri ktorých priadli a robili večierky. Chlapci žartovali, aby rozosmiali dievčatám, rozprávali rôzne hrôzostrašné príbehy. Potom spievali piesne a tancovali *» Smiechoty*. Cirkev sa snažila nahradiť ich večernými modlitbami – *vešperami, nešporami*.

Muži cez kresnice lámali ľad a uschovávali do pivníc a plietli povriesla.

Ochrankyňa priadok v lotyšskej mytológii je **Rīšu māte** = Matka priadok (Pradiarska matka).

V pravoslávnej cirkvi pripadá sviatok na 14. novembra a prekryli ho sviatkom sv. Filipa. Kresnice boli pôvodne oslavou *posoloňu* (prísľnia) *» slnko* t.j. dňa, keď je slnko najbližšie k zemi – 4.januára

Cirkev sviatok včlenila do požehnania vody *» vodokrsnice*.

Pravoslávna cirkev ho nazvala sviatkom Zimného kríža a nazýva ho aj zimný Kristov deň.

kres je spodok praslice

krošňa je prútený kôš nosený na chrbte

V slovinských legendách sa kresnicami nazývajú *ladarice*, keďže pálenie jánskych ohňov sa nazýva kresovanje.

Zemepisný názov: Kresnice – osada v Slovinsku, Krsnice – hora v Bosne a Hercegovine, Krośnica, Krośnice – obce v Poľsku

kresnik

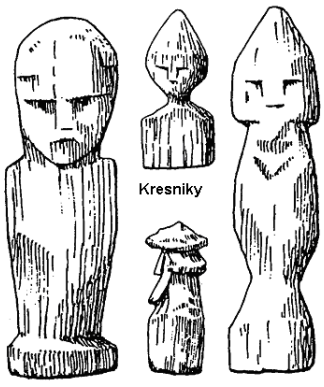

krsnik, krestnik, skrstnik, kresnoj, krestovoj v ženskom rode **kresnica**

1. sú domáci bôžikovia pokoja, ktorí bojujú so svojim negatívnym protipólom *vlkodlakom*

2. v slovinskej a chorvátskej mytológii sa kresnikom nazýva zduhač (*vetrovniak*), keďže po víťazstve nad protivníkom padá „zlatý dážď“ a nie ľadovec. Jeho protivníci sú *Trdoglav*, Krutoglav a Potoglav – kudlaci t.j. upíri, vlkodlaci.

Boj Kresnika s kudlakom je obrazné pomenovanie boju dobra so zlom.

Býval na hrade Vurberk (Wurmberg, Kacjak) aj na hrade Sveta Gora.

Splynul s *Ivanom (Jánom),* ako božstvo svetla. Má brata *Trota.*

V Slovinsku sa jánske ohne nazývajú *Kresovanje.* Na základe tejto zhodnosti možno stotožniť slovinského Kresnika s *Ďasom (Jasom)*, a nie s Perúnom, ako sa snažia niektorí autori. Považujú ho za syna *Svantovíta.*

Cirkev ho prekryla sv. Jánom Krstiteľom a oslavuje ho 24.júna.

3. kresadlo, nástroj na vyrobenie ohňa, u južných Slovanov názov mesiaca jún

kresovanje *» jánske ohne, vajány*

kresťanstvo

christianizmus

rus. kresťanin = roľník, kresťanka = hospodyňa

jedno zo svetových monoteistických abrahámovských náboženstiev. Pôvodcom a centrálnou osobu kresťanstva je Ježiš Kristus, jeho život, smrť, zmŕtvychvstanie a jeho učenie tak, ako boli zachytené v Novom zákone.
Kresťanstvo možno rozdeliť na dva základné smery (tradičné a reformované):
Tradičné kresťanské smery:

- Katolicizmus - Katolícka cirkev - patria sem 1 západná cirkev (Latinská cirkev) a 24 východných katolíckych cirkví (siedmych rôznych východných obradov, napr. byzantského, arménskeho...)
- Pravoslávie
- Východné apoštolské cirkvi
- môžu sa sem zaradiť aj napr.: Starokatolícka cirkev, ruskí staroverci, Anglikanizmus

Reformované (protestantské) kresťanské smery:

- Evanjelická cirkev
- Cirkvi luteránskej reformácie
- Cirkvi kalvínskej reformácie
- Cirkvi radikálnej reformácie – anabaptizmus a baptizmus
- Pietizmus
- Metodizmus
- Evanjelikálne hnutie
- Pentekostálne a charizmatické hnutie
- Cirkvi učeníckej tradície

Medzi kresťanov niektorí radia aj iné náboženské smery, ktoré sú kresťanstvom inšpirované, ale nespĺňajú niektoré základné kritériá kresťanstva:

- Mormóni
- Svedkovia Jehovovi
- Adventisti siedmeho dňa

křet (čes.) *škriatok*

krevnik (bulh.) *upír*

Zemepisný názov: Krevnik – obec v Bosne a Hercegovine, Kresniki – obec v Bielorusku

Kricco

Kirco, Grico

Uctievaný ako božstvo *Kronos* v Pomoransku, z toho Grico ako postava anjela pri trojkráľovom koledovaní *» chodenie s jasličkami*

Považuje sa za ochrancu divého ovocia (plánok).

Býva zamieňaný s Kurchom *» Kurkas.*

ridink

kritin, kritik

mytologické zviera, potomok *Ondrika* (indrika). Upírska príšera, ktorá vedie vegetariánsky život. Krv cicia len z liečebných dôvodov.

Pomenovanie vzniklo poprehadzovaním písmen v slove indrik.

kries, kráž

(slovan.) koleso, kruh (gemersky čítaj gríš)

na zemi nakreslený magický kruh okolo seba (*kráž*), ktorý chráni pred bleskom, zlými duchmi a bosorkami

od toho je slovo *kresliť*

ale grísová kaša je krupicová kaša (v okrúhlom tanieri)

chorv. kruh = chlieb, okruh chleba, krajec chleba

kriesiť = oživovať, prebúdzať

Zemepisný názov: Kriesdorf – nemecy obec Křižany v Čechách

kriksa

(rus. = ukričanec),

kriksy-varaksy, kriksy-plaksy, kriklivec, kryksa, vopun, angl. crybaby,

kriksy = kričať, plaksy = plakať, varaksy = trepať

kriksy-kraksy = háky-báky, krivolaké popretínané čiary

1. duch obdobný balkánskemu *drekalovi* túžiacom po krste

2. obdoba *Marudy*, spôsobujúcej detský krik a plač vydesením

Ochrana sa robí zavesením hrkálky nad hlavu dieťaťa. Dôvod plačlivosti a nepokojnosti malých detí sa zdôvodňuje *uhranutím* (choroba zo silného pohľadu).

krikštas, krikszthos, krikstos

(litov. krikštas = krst)

v litovskej mytológii ochranca náhrobných kameňov ale aj *drekalo*

Zemepisný názov: Krikšténai, Krikštonys – obce v Litve

Krilaš

Svatovítov kôň , beloň, obdobný starogréckemu Pegasovi *» tátoš.*

krimba *» klibna*

alb. červ

krinica, kriničnica

krynica

rus. bielor. krinica = prameň, studnička,

pomenovanie *rusalky* v Rusku, Bielorusku a na Ukrajine.

Zemepisné názvy: Krinica – veľa obcí aj rieky v Rusku, Bielorusku, Poľsku a na Ukrajine

krípijavka (slovin.) *saňa*

kristek, křístek (morav.) *škriatok*

Krištofka *» kunštová kniha*

Krivda

Lož **,** Nepravda, rus. Krivaja

stelesnené ťažkosti, klam, nepravda, neprávosť. Prerozprávaná pravda sa stáva krivdou, prerozprávaná krivda sa stáva lžou. Podľa KK Slovania - „daže boga vnuci“ musia uhýbať Krivde a nasledovať Pravdu. Pravda a Krivda sú sesternice *» Prisnena*

Údajná dcéra *Suda* a *Nedoli.*

Krive

Krivi, Krivvi, Kriveita, Criwe, Criue, Krywe

vládkyňa Mesiaca, času a kalendára, hlavné božstvo Krivičov, prijaté aj pobaltskými národmi, najmä Litovcami. Jej kňaz sa volal **Krivévita** (Kriveito, Krivaito, Krivaitis, Krywejta). Hlavnou kňazskou funkciou bolo udržiavať kontinuitu horenia večného plameňa, okrem toho vykonávať najvyššie súdne povinnosti. V Litve sa nazýval Lizdejko, Lizdejka

Lotyši stále nazývajú Rusov Kriviči a Rusko Krivia.

Mužský princíp sa nazýva *Čislobog.*

Zemepisný názov: Crivitz – mesto v Pomoransku(Nemecko), Krzywe Góry – Poľsko, Krivina – obec v Bulharsku

Krivé sviatky *» nečisté dni*

kriveň

krivoj, krivochvostik

vlkodlakový duch v podobe chromého alebo trojnohého zajaca, nezraniteľný šípmi. Láka ľudí do húštiny, straší ľudí a kone.

krivopeta, krivapeta, krivopetnica

kodkodeka, antipod

patölka, slovin. farca = necudná, frivolná

bájoslovná bytosť v podobe chudobnej ženy, ktorá má opačne narastené chodidlá. Krivopety žijú v jaskyniach a objavujú sa tesne pred búrkou. Možno ich odohnať zvonením na zvončeky. Vedeli predpovedať počasie, pomohli poľnohospodárom, ale pýtali si za službu ich deti.

kríž

rus. krestos, kresnoj, krestnoj

znak *Perúna* (prakríž +). Okolo mesta sa zapaľovali vatry do tvaru kríža, vysádzali sa lipy do kríža na krížnych cestách.

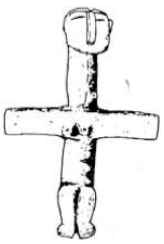

Na nebezpečných križovatkách „krížnych cestách“ sa sadil ochranca križovatiek – **Krestos**, ako postava s natiahnutými rukami do strán a smerovými tabuľkami *» vrtinec.* Slúžil hlavne pre nočných pocestných, aby nezablúdili *» Lunica.*

Kríž symbolizuje 4 svetové strany, 4 prírodné živly, 4 skupenstvá hmoty (3 + plazma).

Štvorlístok prináša šťastie (opačne v kabale číslo 4 znamená nešťastie).

synonymum pre slovo chudobný je „ten, čo kríž žita nažne“

Do kresťanstva bol prevzatý popravčí kríž so spodným zvislým ramenom dlhším, ktorý sa nazýva aj božia muka *» kap*

Zemepisný názov: Kerestúr, Krzyżowniki – viacero obcí v Poľsku

Krleš, Kereleš

1. ochrankyňa priadok či knieža pokoja *» kresnice, kresnik*

2. podľa kresťanskej cirkvi skomolenina nápevu piesne Kyrie eleison (Túto pieseň však spievali: Ker jede lesom, chrasť jede lesom.)

Zemepisný názov. Na Krliši (Tursko v Čechách), Krleščák – rieka v Chorvátsku

Kročianec *» Kračún*

Krodo

z toho fonetické prepisy: Chrodo, Hrodo, Crodo, Krado, Grodo, Gruden ale aj Krot, Krt, Kirt, Krto latinizované: Crodone

sasky: Krodenteuffel, Krodenhandker, Krode

Synonymum božstva *Rod.*

Podľa Mater Verborum je synom *Sytivrata* t.j. *Kovovlada,* správne to má byť *Rod.*

Ikonografia (K)Roda ukazuje, že riadi tieto štyri prvky: Stojí na rybe, symbole vody; jednou rukou dvíha koleso, symbol slnka a cyklov vesmíru prípadne symbol bohatstva; v druhej ruke drží vedro s kvetmi, symbol kvitnúcej zeme; a okolo pásu má ovinutý ľanový pás, symbol vzduchu, takže symbolizuje večné obnovenie života na zemi a vo vesmíre, založené na pevnom základe.

Ikona je prevzatá zrejme zo saskej mytológie, zobrazuje vládcu štyroch živlov *» živly.* Táto socha bola v Dolnom Sasku v mieste súčasného mesta Bad Harzburg. Rimania ho prirovnávali k Saturnovi t.j *Sytivratovi.*

V ukrajinskej mytológii sa staral a liečil chorých, ktorým chýbala všetka služba a pomoc.

V Nemecku za reformácie Krodenteuffel bol ten, čo kritizoval tyranov, ktorí boli vyhlásení za svätých.

krodha **(**sanskrt.) = hnev , rozhorčenie

Krok, Krak ,Croco, Crocco

poľ. Krzak
mýtický vladyka, vládca Vandalov (Winidov), slovanský Herkules. Zabil draka, ktorý býval v jaskyni Wawel. Pod vplyvom cirkvi bol prekrytý sv. Jurajom víťazom (Jerzy Zwycięzca), ktorý zvíťazil nad drakom.

Kazi, Tetka a Libuše

Jeho dcéry boli 3 *sudičky* : Libuša, Tetva (Totka), Káša (Kazi, Krašina). V poľskej mytológii sa Tetva nazýva *Wanda* a Káša sa nazýva Waleska

Zemepisný názov: Krakow – mesto v Poľsku, Krakovany – obec na Slovensku

Krom (rus.) *Hrom*

Kronos
Čislobog, Časobog,Godan, Kron
v Pomoransku sa volal Kirco či Kricco *» Kračún*
baltsky Kruonis, Kronis ako bohyňa času *Mehta,* slovin. godovčičak, gréc. Chronos

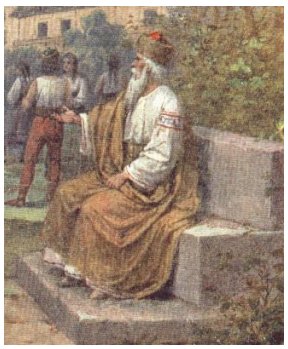

grécky titan (*Saturn*), kráľ (vládca) času, otáča sa na mlynskom kole – **kolese času**, ktoré postrkuje *Kovovlad,* ktorý na deň zimného slnovratu vyjde po rebríku a postrčí slnko po kolese času smerom k letu. Na letný slnovrat *Ilja* podoprie oblohu, aby sa slnko začalo späť ku zime gúľať. Koleso času sa nazýva aj svetový mlyn či nebeský mlyn. Kronovi je podriadených 12 mesiačikov. Vychádza z ohňa raz za rok na Sklenom vrchu. Je plešivý so šedivou bradou až po pás. Sklený vrch je obrazné pomenovanie oblohy. Sú mu podriadené búrkové a snehové mraky.

Zrejme je totožný s *Kračúnom* a splynul s *Mrázikom.*

Noc aj deň vie na chvíľu zastaviť, ale nesmie to trvať dlho, lebo by svet naopak šiel. Pôvodne sa oslavoval koledovaním s rekvizitou rozťahovacieho hadieho kráľa *» chodenie s hadom*. Oslava Kronosa sa v ruských zemiach nazýva **kronálie** a sú konané deň po zimnom slnovrate, inde sa nazývajú *ovseň.* V súčasnosti bol sviatok presunutý na 2. januára.

Symbolom Kronosa je sedemcípa hviezda, ktorej cípy znamenajú 7 dní v týždni, so znamením slnka v strede. Zasvätený mu je krík drieň (*Cornus*).

Z jeho mena je vytvorené slovo kronika – letopis, opis udalostí, usporiadaných podľa časového sledu

Krosina, Krasatina *» Kaša*

Kroshina, Krosnja

Zemepisný názov: Krosin, Krosino – obce v Poľsku.

krošňalec (kašub.) *» trpaslík*

krosnalec, krośnieta, krośniąta, kroseň, krosňata

z toho krosnalík, krsník, kresník *» kresnice*

krošňa = kôš, ktorý sa nosí na chrbte

krôšňať, krôchať, krôchňať = ťažko chodiť, boriť sa, capkať, drobčiť

krovnik (rus.)

1. pokrvný brat

2. pokrvný pomstiteľ, osoba vykonávajúca krvnú pomstu

3. *zloboh*

krpec *» trpaslík*

krst

aj kúpanie (kriesiť vodou)

obrad magickej očisty človeka ponorením do studenej vody naliatej do čerstvo vykopanej jamy alebo do rieky, aby sa dieťaťu po narodení zabezpečili zdravie, sila, šikovnosť, krása, obľúbenosť, majetnosť. Bezprostredné spojenie vody so zemou má dieťaťu zabezpečiť aj silu prepožičanú od zeme. Prvý kúpeľ dieťaťa má okrem očistnej funkcie aj obradovú. Novorodenec sa považuje za bytosť nečistú a tohto nedostatku sa zbavuje očistným kúpeľom. Zobratie dieťaťa do rúk otcom je priznanie sa k otcovstvu. V niektorých oblastiach matka prešla po ponorení do vody s novorodencom v náručí nad ohňom a natrela ho masťou. Babice dávali novorodencom na ruku v uzlíčku z farebných (červených) stužiek zaviazané byliny *(nauz)*, ktoré ho mali chrániť pred chorobami, alebo sa na čelo urobili dieťaťu znak popolom, prípadne

oblízali dieťaťu oči. Za svedkov vykonania krstu sa prizývajú členovia najprv bližších, neskôr vzdialenejších rodín alebo priatelia. Krstný otec sa nazýva **kmotor** (rus. kum) a krstná mama **kmotra** (kuma). Títo sa pri narodení dieťaťa zaväzujú, že ak sa dieťa stane sirotou, budú sa oň starať ako o vlastné, preberú na seba morálne aj materiálne záväzky dieťaťa. Pri tejto príležitosti podarujú dieťaťu košieľku. Sú prizývaní aj pri obrade *postrižín, svadby* a iných dôležitých rodinných konaniach. Deti (krstné) prejavujú úctu a poskytujú pomoc kmotrovcom tak, ako rodičom. Ak novorodenec zomrel do konca šestonedelia, vravelo sa, že mal smrť za kmotru.

Do kresťanstva bol prevzatý krst z kultu *Mitru* a Izidy, ako forma zbavenia sa dedičného hriechu.

Krstia sa aj nováčikovia v škole, práci, partii, a nový prípadne prvý výrobok (kniha, platňa, loď...)

Slovania nemajú dedičný hriech, lebo vznikli až po vykúpení ľudstva z dedičného hriechu.

Slávnosť z príležitosti krstu sú *krstiny*.

krstiny

rodinná slávnosť na počesť novorodenca, ktorá nadväzuje na krst dieťaťa a na zvyky z predcirkevných dôb. Krstom sa dieťa prijme do širokého príbuzenstva. Okrem krstín po narodení sa konajú *veľké krstiny* v jeseni, bez ohľadu na dátum narodenia, kedy sa vystrojí nákladná hostina pre niekoľko desiatok príbuzných.

pokrstiny je obrad, ktorý sa vykonáva na druhý až tretí deň po pôrode, kedy babica umyje rodičku, potrie jej ruky pálenkou a blízki príbuzní zapijú pálenkou (zalievanie) ukončený pôrod. Ak je novorodenec chlapec, rodička stojí na sekere alebo meči, ak je dievča, stojí na hrebeni alebo praslici. Zalievanie sa robí 3x za sebou: za dieťa, za matku, za otca. Ochranným symbolom novorodenca je *novorodnik.*

Krschischtos *» Kirnis*

Krt, Krto *» Krodo*

Kručina *» Karna*

ukrajin = skrúšená, skormútená

krúha, krúhan

slovan. = krík; rus. kust, kustyn, kustin, kuščanik, podkustovnik, ukraj. kuščanik

ochranný duch kríkov.

Na konci jari sa tancovali kolovody (vodenie kusta), ako na *kráľovničky,* okolo dievčiny ozdobenej kvitnúcimi ratolesťami kríkov.

Ženský princíp sa nazýva *meliada.*

Negatívny princíp sa skrýva vo vetrolamoch okolo ciest a vetrolamových hájikoch – remízkach, rusky zvaných burelomišče.

Zemepisný názov: Kruharuša – rieka v Bosne a Hercegovine

Krukis

Krugis, Kriukis, Krukus, Peseias

litov. kriukis = krivý, ukr. rus. kruki = vrana, krkavec

v litovskej mytológii božstvo chrániace domáce zvieratá, najmä mladé ošípané. Ochrancom dospelých prasiat je *Kremara » chlievnik*

Bol tiež ochrancom kováčov, býva porovnávaný so starorímskym *Vulkánom.*

Krūminė

Krumine, Javiné, Jawinna

litov. Krūminė je rastlina marulka (Clinopodium).

litov. krūmai = krovisko

lotyš. Krūma māte

v baltskej mytológii prabohyňa obilnín a poľnohospodárstva, požehnáva osiate polia, aby boli úrodné; matka vládkyne podsvetia Nijolé *» Nij*.

Obdobnou je stožicha *» stohovik*

Zemepisný názov: Krūminiai – obec v Litve

Krušnohorec *» Rudovřes*

Krvavý dedo

Krvavý dědek, Krvavé koleno

bubák, ktorý straší alebo unáša deti, ktoré sa túlajú po súmraku

Na Morave a Sliezku sa tak nazýva aj detská hra.

krvoses (slovin.) *upír*

krovosos

krysolak

poľ. szczurolak, rus. krysoľud

druh vlkolaka v podobe krysy, vyskytuje sa vo fantastických filmoch a hrách

kryšennik *» vrtinec*

Kryšeň

Krychen, poľ. Kryszeń, Krzeszeń

zverokruhové znamenie strelec vo Svarogovom kole (23. novembra až 21. decembra). Ako stelesnené božstvo mal s *Radugou* (Radou) dcéru *Urjanu* a bol, ochrancom starej múdrosti. Dal ľuďom knihy Véd (poznatkov). Je spojovacím článkom medzi svetom javi a pravi. V niektorých mýtoch sa nazýva aj *junák.*

Podľa významu je to stelesnená nebeská klenba, nebeský krov, nebeská krytina.

Kryšeň je ročný kolobeh podľa Novoletia, začína novom mesiaca pred splnom v jarnej rovnodennosti *» Nový rok.* Tento ročný cyklus nazývajú aj koleda Mlada Kryšňa.

kryžacik, kryžatik

križatik

duch v podobe havrana so šedivými vlasmi a ľudským pohľadom žijúci na cintoríne. Stáva sa ním duch zosnulého, ktorému bol poškodený náhrobný kríž do 40 dní po pohrebe. Útočí na cintoríne len na tých, ktorí kradnú výzdobu z hrobov, poškodzujú náhrobky alebo prídu opití na cintorín. Útočia na nohy a spôsobia spadnutie napadnutej osoby.

krzat literárne poľ. *skrzat*

księżoludek poľ. *ľudík*

kučariča, kuczarića chorv. *domoša*

kublaniczu

litov. kublas, kubilas = drevená vanička, korýtko

domáci ochranný duch strážiaci náradie pred zlodejmi

kubolčik, kobolčik, koblík (luž.) *škriatok*

kubołczik, kubośćik, kubołtki, kobud, angl. coblynau, nem. kobold, sliezs. stukanc, poľ. pukać, stukać t.j. klopkač

banský nezbedný škriatok, je samopašný, ale nie nebezpečný; pomstí sa najcitlivejším spôsobom, avšak pomôže aj nájsť bohaté žily

» permon

Zemepisný názov: Kobolčin – mesto na Ukrajine

kućni duh (balk.) *pikulík*

kúdelnica, kúdeľnica

kudiľnica, s preklepom aj kadiľnica

kúdeľ sú výčesky ľanu a konopí

1. Prvý deň kresníc, keď sa pripravuje kúdeľ na pradenie, sa nazýva **kúdelnica** *» kresnice*

2. V severoruských legendách ženský duch , ktorý sa objavuje v rozkvitnutom konopnom či ľanovom poli, a chráni ho. Je pre deti nebezpečný a môže ich prenasledovať, ak sú samy. Kúdelnica sa môže objaviť na hraniciach polí, a keď vojdete na cudziu parcelu uštikne vás kliešťami.

Jej mužskou formou je *meževik.*

3. spevavý vták (*Reniz)*, podobný sýkorke

kúdelník - pomocník *Polevika*

kudesnik (rus.) *kúzelník*

kud, kudes

Kudesy

Bubny, Veseliči

rus. = Deň roztopaše

Sviatok *domovika.*

kudibal, kudi, kudy, kunibal

čertovský chlapček alebo chlpatý hromotĺk, druh *buba.* Sliedil po ženách, ktoré driapali perie v nevhodnú dobu. Jeho dych je silnejší ako víchrica. Ak nejakú vyčíhal, uchopil ju a tak s ňou tancoval okolo stolu, na ktorom ležalo perie, kým sa perie nerozletelo do všetkých kútov. Stelesnený prievan na driapačky. Zobrazoval sa aj s tromi parohami na hlave *» Swiza.*

Kudin *» Gudi*

Zemepisný názov: Kudinai – obec v Litve

kudlak *» upír*

kudłak, kudła

kudlatý = strapatý, kučeravý, kudla spišsky je chlp, kudla česky je nôž

kudmieň (bielorus.) *amulet*

Kuga (gudža) stelesnený *» mor*

kuhán *» hejkal*

Kuj *» Kovovlad*

Zemepisný názov: Kujavy – obec v Čechách

Kuk vták

rus. Vostrogor

vták, ktorý zožral obrov. Zrejme to je krkavec. V Bielorusku je považovaný za kráľa vtákov.

Zemepisný názov: Kuk – obec v Slovinsku

kukačka *» Ud*

kukuška

kukas, kuka, kukan, kukaška *» kaukas*

kuker

kukier, kukrisko, kukavec, kukuvec, ženský rod: kukerica, kukierica, kukavica

rus. veretelnik (vrtielka, vreteno)

vládca úrody, duch plodnosti, zamaskovaná postava v jarných obradoch *» Juraj,* kukerské obrady zobrazujú rituálne oplodnenie zeme, napodobňovaním sexuálneho styku, orbu a sejbu.

bulh. kuker = maškara

kukerite, kukovden, kukerovden (bulh.) *maškaráda*

kuklis *» podvršťa*

kulich

sladký obradový kvasnicový veľkonočný chlieb, podobný vianočke

kuliši, kulešatá

chuchlik, chuchľak, chuchoľnik, huhlak, koulecha, kuljaš, kuľaš, kulešonok, chuliš, chuligán švéds. kul=chladný, karel. huhlakka = div, prízrak, chuligán = porušovateľ spoločenského poriadku, výtržník , ale kuliš, kuleš = hrachovomäsová nátierka

podľa starých ruských mýtov malí vodní nečistí duchovia podriadení čarodejníkom. Počas zimných sviatkov, najmä19.decembra, vychádzajú z vody smiešne oblečení a robia neporiadok. Kuliš býva stotožňovaný so *šilichanom.*
V mytológii komi sa nazýva **kukľa-muchľa** z toho v ruštine chuchľa-muchľa, čukyl-mukyl. Prenesene ten, ktorý čmára po stene, zigzag, cikcak.

Jeho ženský princíp sa nazýva *plamenta*.

kůlnik *» sarajnik*

Kuľpijan *» ičetnik*

komi. kuľa = temný

Zemepisný názov: Kulpín – obec v Srbsku

kulšedra (srbochorv.) *drak*

kult

(lat. = úcta)

náboženské uctievanie, zbožňovanie, bohoslužobné úkony, bohoslužba. Sústava úkonov, ktoré sú prejavom viery. Pozostáva z modlitieb (zariekaní), piesní, obetí, magických úkonov, gest a pod. Uctievajú sa nadprirodzené bytosti a zosnulí predkovia. Do kultu sa preberali silnejšie božstvá. V čele slovanských kultov boli najmä hospodárske záujmy.

kultové miesta sú: dom pre rodinný kult, svätyňa pre rodový kult, chrám pre náboženský kult.

Od tohto slova je odvodený termín *kultúra*.

kum - srbská a ukrajinská podoba krstného otca, podobne ako pokrvný brat

kuma, kumacha, kumocha (rus.) stelesnený *» mor*

komoča, komocha, komucha, kamacha, kumoša – vrahuša, kumošišča, kumuška

nepriame pomenovanie smrtonosnej choroby

kuma znamená kmotra (smrtka sa nazývala „kmotra smrť“)

kumeľgan

sedok

v ukrajinskej a bieloruskej mytológii duch škodiaci koňom, mučí ich a týra v noci. Jeho súper je *vazila.* Má telo človeka a hlavu a končatiny konské.

pomenovanie je odvodené od bielorus. kumeľ ganic = po zadných behať

kumir (rus.) *modla*

kumiropoklonnik, kumiroslužiteľ rus.= modloslužobník

kumketojas *» murgi*

Kumošnik *» mor*

kunibal *» kudibal*

Kunimirzsis (litov.) *Šťastena*

kunšty, kumšty (nem.) *» čary*

kunštová kniha *» čarodejnícka kniha,* Kolbanesa, Krištofka

kúpačky *» oblievačky*

kúpadlo – 1. *» jánske jablko*

2. miesto pre kúpanie, pláž

Kúpala

Kupalnica, Kupalnitsa, Koupala, Kupolka, litov. Kupolé, Kupuolé, Kaupuolé, lotyš . Pirts māte , bulh. Baba Nedeľa

» Lada, Rožanica

vládkyňa úrody ovocia, kúpania a umývania a tiež vládkyňa noci.

Zobrazuje sa s vencom na hlave uvitým zo zelených vetiev, kvetov a plodov deviatich rastlín.

Na jej počesť robila mládež neviazané bujaré *kúpalné slávnosti* ***(kúpalnice****,* kúpačky*, oblievačky, polievačky)*, ktorých súčasťou bolo spoločné obradné kúpanie sa nahej mládeže. (Z toho vzniklo pomenovanie kupleraj pre nevestinec). Kúpala naučila ľudí, ako sa majú starať o telo i ducha, aby boli čisté. Vodou si mládež umyla telo, aby bolo čisté, a tým, že sa vzájomne pozerali na svoje nahé telá a museli udržať sexuálnu žiadostivosť, si aj ducha očistili. Je porovnávaná s frýgickou bohyňou *Kybelé.* Podľa lunárneho kalendára sú kúpalnice do 26. do 30. týždňa lunárneho kalendáru. Niekde sa aj v súčasnosti udržuje tento zvyk na tzv. nuda plážach.

Kúpalné slávnosti sú spojené s oslavou každej rovnodennosti a slnovratu. V baltskej mytológii sa kúpalnice nazývali *Rasos* = sviatky orosenia, podľa dcéry Kúpaly zvanej Rasa (*Kostroma).* Kúpaním sa žien sú privolávané dažde. V Bulharsku orosujú tzv. *Jánovu nevestu* a sviatok nazývajú *Kalinica.* Letné kúpalnice sú na letné odslnie (5. – 6. júla) » *osoloň* a nazývajú sa **Kúpalnina (kúpalná) noc.** Preto v niektorých oblastiach ju obrazne nazývajú Deva mesačnej noci. Ráno sa kúpalo slnko v rannej rose. Postupne splynula s *jánskou nocou.*

Letný Kúpalin deň splynul s Ivanovým dňom na *Ivan-Kupalin deň*. Prekryté sviatkom Jána Krstiteľa, vo východných cirkvách sviatkom sv. Agrafeny.

Podľa bieloruskej mytológie malého mužíka zbierajúceho liečivé rastliny cez Ivan-Kupalninu noc nazývajú **kúpaľský dedko.**

Kúpalin deň bol 11. (15.) septembra. Jej kvet, zvaný aj **kúpalnica**, je iskerník (Ranunculus), jej stromom je breza (Betula).

Dievčence v tento deň vijú vence z čerstvých a suchých kvetov a Kúpala im ich rozdáva so zaviazanými očami, ktorej sa ujde suchý, tak sa do roka nevydá.

Obradným jedlom boli vareníky (perky, pirohy) – varené rezancové cesto plnené lekvárom s tvarohom a chlieb so zapečenými plodmi kaliny zvaný **kalenik.**

Prekryté cirkevným sviatkom Sedembolestnej Márie v r. 1727.

Uvádza sa aj, že vraj názov božstva Kúpala nebol u starých Slovanov, bol to začiatok nápevu na kúpačky napr.: Kúpala sa Katarína...

kúpaliť = polievať, krstiť
So Svarožičom má syna **Kupalo** (Koupalo, Kupavon), nazývaného aj Kostromo (*Cupido, Milko,* lotyš. Kupolinis, poľ. Kupało, Kupajło, foneticky: Kupavon) a dcéru *Kostroma*, ktorí sa premenili na trávu (ovos a kostravu). Kupalo sa slávi 12. až 15. apríla, oslava mala zabezpečiť dážď, je ochrancom plodnosti rastlín. Oslavuje sa dievčenskými chorovodmi okolo ozdobeného stromčeka zvaného kupalo, ktoré sa im snažia chlapci zobrať, taktiež kúpaním sa v privolanom daždi. Jeho kvetom je kvet vŕby (bahniatka) *» svätenie bahniatok.* Kúpalov mesiac (zvaný aj kúpaleč) je 3. lunárny mesiac, odpovedá súčasnému aprílu. Jarné kúpalnice splynuli s veľkonočnými polievačkami.

Podľa ukrajinskej mytológie stelesnenie jarného slnka sa nazýva *Jarilo* a stelesnenie letného slnka sa nazýva *Kupalo* *» Skaloján.*

Zemepisný názov: Kupowo – obec a jazero v Poľsku

kupalka *» rusalka*

kupałka

Kupava *» Kostroma*

v niektorých ruských regiónoch tak nazývajú lekno (*Nymphaea),* tiež ho nazývajú *odoleň*

kurdyš, kurduš (rus.) *rarach*

Kurent, Korant

Kurenet, Korent, Kirent, Kurant, Karant, Korat, Kórant, Kórent, Karánt, Kórat, Kúret, Kúre, Kóre, Koréta, Guslan

rus. Tolistovoj

je na Balkáne tradičná karnevalová postava pri *prinášaní leta* na *Kvetnú nedeľu* t.j. týždeň pred Veľkonočnou nedeľou, alebo aj v nedeľu, či utorok pred *popolcovou stredou*.

Vládca potešenia, zhýralosti, radosti, veselosti, považovaný za extravagantné božstvo nezaujaté proti potešeniu, ktoré považuje za dobro to, čo ľuďom poskytuje rozkoš alebo ich zbavuje utrpení. Je mladým slnečným bojovníkom a zhovievavým vládcom plodnosti, ale aj vládcom znovuzrodenia, ktorý "čaká v horskej jaskyni alebo na Mesiaci na hodinu jeho prebudenia a návratu k pravému životu." Nosí masívny odev z ovčej kože, okolo jeho pásu visí reťaz s obrovskými zvonmi - výsledný hluk "zaháňa zimu". Nosí ťažké topánky a špeciálne červené alebo zelené podkolienky, zatiaľ čo hlava je pokrytá hustou kožušinovou čapicou, vyzdobenou stuhami a maskou s typickým dlhým červeným jazykom. Drevená palica s ježkovou kožkou sa zvyčajne nosí v ľavej ruke » *Dedo Turoň*. Vlastní čarovné nástroje, ktoré nútia ľudí tancovať *» čarovné pomôcky*. Vie nimi premôcť aj smrť t.j. zimu a prebudí prírodu k životu. Rovnako ako *Rétnik* (je tu aj podobnosť pomenovaní Ku-Retnik).

Predpokladá sa, že je totožný s baltickým *Kurkom.* V priebehu roku sa mu obetovali prvé plody všetkých plodín.

Oslava príchodu leta, ako maškarný sprievod v baranej kožušine, sa nazýva **kurentovanie** (slovin. ovnovo procesijo)**.** Týmto spôsobom sa oznamuje koniec zimy a začiatok leta.

kurentovať = stopovať, pátrať, hľadať

Severné cirkvi na sv. Kurenta vykonávajú v jeho mene požehnanie hrdla veriacich skríženými zapálenými sviečkami. Západné cirkvi tento obrad robia na sv. Blažeja.

kurgan, kurhan (turkotat.-uhor.) *mohyla*

mohyla v Rusku

Zemepisný názov: Kurgan – viaceré obce v Rusku, Kurhan – obce v Bielorusku

kurina baba » *slameník* (bábka na skúrenie)

rus. čučelo

Zemepisné názvy: Kurima, Kurimany, Kurinka, Kurov, Kouřim – obce na Slovensku a v Čechách

kurin boh, kurací boh

kurinyj bog, kurínový boh, boglaz, čarodejný kameň, pohár druidov, rus. sobačij bog = psí boh,

amulet vešaný do kuríno. Je to malý kameň s dierou prírodného pôvodu. Otvor je spravidla výsledkom dlhodobého vystavenia kvapkajúcej vode. Kameň sa vešal na najvyššom mieste v kurníku a hydinárňach s vierou, že tým sa bude predchádzať priškrteniu a chorôb sliepok. Kuríny sa čistia dňa 2. januára, ktorý sa volá **Kurací sviatok.**

Choroby sliepok spôsobuje zlý démon *mratiniak.* Jeho stelesnený protipól, ako ochranca hydiny sa zobrazuje s vtáčimi nohami, krídlami a chvostom kohúta. Ochrana pred mratiniakom sa robí obradmi na *Kuzmodemjana.*

Kurkas, Kurko » *Skalsa, Kurent*

Kurchus, Kurka, Kurkhe, Kurch, Kurche,Kurcho, Curche, Curcho, Kirke,

rus. kurka = sliepka

Zemepisný názov : Kurkas – obec vo Fínsku

kurpcz *» víla*

kurpa

Kurwaichin

Karvaitis Ėraitinis, Kurwaiczin Eraiczin, Kurvaičin, Urvaičin, Garlutitus

litov. karvei = krava, ėriena = jahňa,

v baltskej mytológii ochranca ohrád jahniat a teliat, chráni jahňatá počas doby vývinu kožušiny a naďalej ich chráni, až kým vyrastú. Možný brat *Kremara.*

Cirkev ho prekryla sv. Mamantom (Mammes z Cézarey).

Kurzyk

huculský diabol, ktorý sa ako pekný gavalier zaliečal gazdinám, aby im ukradol klenoty.

Pomenovanie má podľa fajčenia horských bylín

Kustroba (rus.) *Kostroma*

Kusy » *Boruta*

Kušlak

Kuślak, Kuščljak

sprievodca duší do raja, *vodec*. Bol zobrazený ako muž s lúčmi okolo hlavy, na prsiach s holubicou s rozprestrenými krídlami (dušou). Má veľmi veľké ruky a štít, aby zakrýval dušu pred poškodením priamym slnečným svetlom. Sprevádza duše po Mliečnej dráhe k Hospodinovi. Duchovno z družiny Lunice. Je mužským princípom *Henany (Nemisy).* Nazýva sa aj *Pondelník.*

kútnik, kútniček

ukrajin. pokutnij, pokuť, rus. kutnyj, kutnoj, čes. koutníček, poľ. sietyk

druh *domovika* chrániaci kúty domu, aby sa v nich neusadili zlí duchovia a nevznikol požiar. Kútnik sleduje, či jeho miesto, kde sedáva, je vždy čisté, aby tam domáci nedávali zbytočné veci. Domáci si ho ctili tak, že do kúta dávali liečivé bylinky, dožinkový snopček, halúzku posvätenej vŕbovej halúzky a veľkonočné kraslice, či orechy alebo hrniec s kašou (kuťou)na Vianoce. Toto sa robilo za účelom pohostenia duší predkov štyrikrát do roka cez veľké sviatky. Keď sa rodina háda, kútnik môže opustiť dom, a rodinu postihnú problémy.

Ženský princíp sa nazýva **kuticha** (kutiňa) alebo **pokutnica.** Pomáhala dievčatám k milému.
Jej deň je 12. januára zvaný aj **Babí kút.**
Kútnica je šestonedielka a kútna plachta, kutica je malá komôrka.
Koutník je jedovatý pavúk *Loxosceles.*

Zemepisný názov: Kuticha – mesto v Kazachstane

kuťa

gr. = varená pšenica

ukr. kolivo

pšeničná sladká kaša z varenej pšenice a maku, ako posledné jedlo na *Štedrý večer.*

Symbolizuje život (pšenica) a smrť – spánok (mak).

Na Slovensku sa používa pšeničné pečivo obalené v maku (vianočné pupáky, bobáľky).

Na Ukrajine sa pripravuje aj na *vodokrstný večer* a *radunice.* Pôvodne to bolo jedlo pripravované na kare (*tryzni*).

kúzelníctvo *» čarodejníctvo, mág*

kúzelník

ten, čo vykonáva kúzla *» duchovenstvo, čarodejník*

Ten, čo vykonáva čudné veci je čudesnik, čudodej.

V staroruštine kudesnik – kudežnik – chudežnik = umelec

V polštine kuzlar – guslar = umelec

staronemecky gaukel z toho česky kauklíř,

lotyš. burvis, maced. gatalec, lužickosrbs. *zirnitra*

kúzelný prútik *» virguľa*

Kuzja, Kuzka (rus.)

1.škriatok *znachor*

V ruskom jesennom obrade, vykonávanom v deň *Kuzmodemjana* , je slamená figurína Kuzka pochovaná, ale predtým musí prežiť celý život: narodil sa, bol pokrstený, ženatý, zomrel. Obrad slúžil na ochranu manželstva a hydiny. V literárnom stvárnení bol synovcom domovika Nafaňu, ktorý mal s babou Jagou syna. Uctieva sa 1./14.novembra . Pochováva sa slameník zvaný *Kuzka*. Dievčatá vykonávajúce obrad sa volajú **pipenky** (rus.ssypčiny). Keďže sa jedávajú v teň deň kurence, sviatok sa nazýva aj **Kuracie hody** (kuratníky, kuracie meniny *» Domoša*), alebo aj **kočetatnik** podľa slova kočet = kohút.

2. škodlivý hmyz listokaz pšeničný (Anisoplia)

Kuzmodemjan

Grécki Cosmas and Damian, srbskí Kozma a Damjan, ruskí Kuzma a Demyan - bratia, svätí muži, liečitelia a zázrační robotníci, ktorí údajne žili v druhej polovici III. - IV storočia.

Kuzma (Kozma) a Demjan boli kováči, ktorí ukuli prvý pluh; premenovanie *Velesa* a *Svaroga* počas cirkevnej christianizácie. Kuzmodemjan je obdobný baltskému *Smikovi* a fínskemu *Ilmarinenovi.* Niekde ho nazývajú **Svarot.**

Títo kováči zapriahli draka (zmeja) do obrovského pluhu a vyorali s ním obrovskú brázdu, ktorú ľudia stotožňujú s tzv. Dračími valmi - starými opevneniami v strednom Podneprí . Uzavreli so Zmejom dohodu, že časť sveta za brázdou bude patriť drakovi a priestor vo vnútri kruhu ľuďom,

Kuzma po rusky znamená reťaz a je príslovie: „Čo Kuzma zviazal, nedá sa rozviazať.“ Kuzma je ochrancom manželstva. V tento deň si preto nevydaté ženy (staré dievky) hľadajú partnerov.

Kuzmodemjan sa oslavuje 1. júla ako **Letné kuzminky** a 1. novembra ako **Zimné kuzminky.**

Kozmologicky je to oslava hviezd v Oriónovom páse, ktoré sa nazývajú Tri pluhy a sú v tomto období veľmi výrazné na oblohe.

Porekadlo: Na Kuzmodemjana chladno je už od rána.

kuzutik

malé magické stvorenie pomáhajúce *černokňažníkovi,*

Kvasir

Kvázir**,** Kvašar, Kvasura, Kvasňáčik

Quaser, Chmeľ

lit. Rūgutis, Ruggutis, Ruguczis, Ragutis, Raugupatis, chorv. Rujimír, rus. chmeľ

malý človiečik, mudrc z rodu Vanov, vyučoval ľud a bol uctievaný u škandinávcov (Yglingsaga), bol stvorený po vojne Osov a Vanov na dôkaz mieru. Podľa KK pochádza zo živej vody prýštiacej z *Valúna.* Od *Lady* a *Ladoňa* obdržal tajomstvo prípravy posvätného nápoja *suriny* (medoviny, médosu), kvasu (kalja), piva a ostatných kvasených nápojov, ktoré odovzdal Slovanom. Považuje sa za ochrancu radosti a zábavy. Jeho duch sa schováva v droždí a chlebovom kvásku. Keď ho nahneváme, nič nevykysne, na udobrenie mu treba dať misku smotany.

Oslavuje sa cez modrý pondelok (*» Potrimp)* v 1. lunárnom mesiaci po splne (februárovom).

Kvasirova krv = chmeľ. Synonymá sú: trpasličí lektvar (zwerglösegeld), básnický meth (dichtermeth), hnitbergský meth (Hnitbergsmeth).

V súčasnej dobe meth = droga Methamphetamine

V baltskej mytológii **Ragutis** je duch, ktorý vdýchol život do nápojov a premenil ich na kvasené nápoje, ako sú pivo, víno, chlebový kvas, medovina. Uctievajú ho za to, že im daroval spôsob konzervácie jedla a ochraňoval ho pred skazením počas zimy. Je obdobný rímskemu *Bakchusovi* a gréckemu *Dionýzovi*, bohom vína. V chorvátskej mytológii sa nazýva **Rujimír.**

Jeho ženský princíp sa nazýva **Ragutiene (**Ragutiene Pati**,** Ragutenapati, lotyš. **Rauga māte**) ochrankyňa pivovarníkov a ďalší sa nazýva **Raugžemépatis,** ochranca pivovarníkov.
V ruskej literatúre sa nazýva *Surica* (Surjanica).
Názov pochádza z litovského ragas = roh, keďže sa nápoje pili z kravského rohu. Oslavy sa vykonávali na jarnú rovnodennosť – **Ragučov sviatok** *» fašiangy,* ako oslavu konca lunárneho roku. Obradný oltár pri ktorom sa obetovali nápoje sa nazýva **Ragučov kameň.** Nachádza sa na viacerých miestach v Litve napr. aj vo Vilniuse.

Kvátrna baba, Kvatra, Kvátrnica *» Torka*
v mužskej podobe **Kvatrnik, Kvatrnjek** *»Krleš*

Kvatre, Kvatrnice, Kvatarnce,
slovin. Četrtky, angl. ember days, z toho embertidy, lat. *kantry*

pôstne dni : utorok, piatok, sobota a nedeľa pred začínajúcim ročným obdobím – štvrťrokom (kvartálom), a to okolo 13.: marca, júna, septembra, decembra, V týchto dňoch nesmeli dievčatá priasť a chlapci milovať. Kto to porušil, potrestala ho *Torka (perechta).*

Quadrifrons je prezývka Janusa zobrazeného so 4-mi tvárami.
Symboly pre jednotlivé štvrťroky:

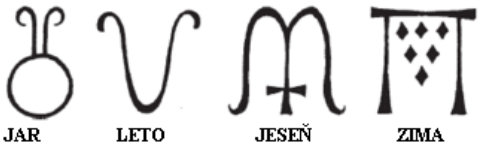

Kvetná nedeľa
Kvetnica aj *Vrbnica*, Vŕbová nedeľa.

rus. Krasna gura, Krasnaja gora, Cvetnica, bulharsky aj Kuklinden t.j. bábikový deň

nedeľa pred Veľkou nocou. Výlučne dievčatá chodia koledovať so zeleným stromčekom (väčšinou vŕbovým), zvaným *leto*. Koledníčkam sa darujú *kraslice* (maľované výdušky - vyfúknuté vajcia). Pôvodná oslava *stromu života.*

V niektorých regiónoch majú na vrchole vetvičiek priviazanú bábiku, preto Bábikový deň.

Koledová pieseň: Kvetná nedeľa...

Na tento deň sa dosiaľ svätia vetvičky – ratolesti - (baburiatka). Popoludní sa usporadúvajú hry na oslavu *Vesny*. Dievčatá dokazujú svoju šikovnosť a volia si spomedzi seba „kmotru“ (idol) všetkých dievčat.

» prinášanie leta

Cirkev sa neúspešne snažila premenovať ju na Palmovú nedeľu prípadne prekryť ju sv. Domenicou ako i každý oslavovaný nedeľný sviatok sv. Nedeľou, ako stelesneným dňom: nedeľa.

Kvetočník *» sypanie kvetov*

ukrajin. Kvitnik

kvetoň *» pasienik, luževik*

ženská forma sa nazýva **kvetuňa (**cveteňa)

kvetovníčkovia - prírodní *škriatkovia*, ktorí majú na starosti kvety

Kwetna *» Keltna*

kyhala

kychala

české pomenovanie *akáše, protonázy*

sanskrt. kyh ala = božie prečo

arab. kitab langit, kitab ealamat

kýžený = vytúžený a splnený

kýhal je v češtine žartovne povedané hus, kyhati = gágať ako hus

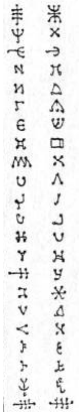

Kyhala (kronika akáša, vesmírna knižnica) je kumulatívna kozmická pamäť, vedecky nazývaná informačné morfogenetické pole. Je to záznam všetkých činov, myšlienok aj slov. Materiálnym prenášačom informácie do kyhaly je voda a CO_2. Každá snehová vločka má svoju jedinečnú štruktúru – jedinečnú informáciu.

Morfogenetické pole pôsobí ako ochranná inteligencia (duchovno) daného druhu.

Na základe zápisov v kyhale sa dá nahliadnuť do pravdepodobnej budúcnosti. Silnou túžbou po určitom cieli – kýžením – je možné ovplyvniť pravdepodobnú budúcnosť tak, aby sa náš vytúžený cieľ splnil. Dá sa to aj neustálym opakovaním nášho vytúženého cieľu – kyhaním (gagotaním). Čítať poznatky v kyhale sa dajú tzv. siedmym zmyslom.

Sviatkom kyhaly je piata nedeľa pred Veľkonočnou a nazýva sa Kýchavá nedeľa.

Zemepisný názov: Kyhälä – rieka vo Fínsku

kynza

mýtický čierny vták s hlavou hada, ktorý žil v povodí rieky Ob.

Zrejme Archeopteryx.

Kyrt, Kirt (rus.) *Loki*

takto nazvali aj smrtiace oko *baziliška*

fonetický zápis mena Krt t.j. *Krodo*

Kyseľ, Kyselica

dedko Moreny *»Morena*

kyseľ je druh kyslej polievky zo šťavy z kvasenej kapusty

Zemepisné názvy: Kysuca – oblasť na Slovensku, Kyseľ - rieka v Slovenskom raji

Neslovanské

kába, kaaba (arab.) - posvätný kameň moslimov v Mekke

kabala (hebr.) - astrológia, veštenie z hviezd, jej súčasťou je mágia čísel, je spojená s výkladom tarotových kariet

kabalistika (hebr.) - židovské učenie prístupné iba uzavretému kruhu, zaoberajúcemu sa náboženskými, morálnymi a filozofickými otázkami z hľadiska okultistického základu biblie

kacír (gréc.-nem. Ketzer) - odpadlík od viery, bludár, odporca oficiálnej ideológie cirkvi, rozkolník

kacírstvo (gréc.-nem.) - nesúhlas s cirkevnými dogmami a organizačnými formami cirkevného života, hlásanie bludov

kádi (arab.) - mohamedánsky duchovný so sudcovskými povinnosťami

kalám (arab.) - moslimská vierouka, podľa ktorej osud človeka predurčil boh, pričom ale človek je zodpovedný za činy, ktoré spácha nezávisle od osudu

kalid (polynéz.) - v Mikronézii osobný totem (zviera, rastlina), ktorý sa považuje za prapredka

kalif (arab.) - mohamedánsky vládca, svetská aj duchovná hlava moslimov

kalokagatia (gréc.) - snaha po duševnej a telesnej dokonalosti, súlad krásy a dobra, starogrécky ideál mužskej dokonalosti

kaluder (gréc.) - mních gréckej cirkvi

kalvín - helvét, príslušník reformovanej evanjelickej cirkvi podľa J. Kalvína

kalvínstvo - kalvínske vyznanie

Kalypsó - víla v Homérovej Odysei

kama (ind.) - princíp telesnej žiadostivosti (hladu, smädu, až po sexuálnu žiadostivosť)

kanceľ (lat.) - kazateľnica

kancela (lat.) - oceľová mreža oddeľujúca oltárny priestor v starokresťanských bazilikách

kancionál (lat. spev) - zborník náboženských a duchovných piesní, spevník pre ľud

kanéfora (gréc.) - dievča zo vznešenej aténskej rodiny, nesúce na hlave košík s obetnými predmetmi

kanibal - ľudožrút, ľudojed, samojed, aj všetky zvieratá požierajúce vlastný druh

kánon (gréc.-lat.) - súhrn biblických textov uznaných cirkvou, súbor pravidiel správneho myslenia

kánonický (gréc.-lat.) - zhodujúci sa s cirkevným kánonom

kanonik (lat.) - člen cirkevnej rady, kapituly

kanonizácia (lat.) - pápežovo vyhlásenie za svätého

kanopa (egypt.) - nádoba na odkladanie vnútorností mumifikovaných mŕtvol a na predmety súvisiace s kultom mŕtvych napr. sošky, šperky

kantizmus, kantianizmus, kantovstvo - filozofia I. Kanta hlásajúca nepoznateľnosť vecí jestvujúcich mimo nášho vedomia, nepokladajúca priestor, čas, príčinnosť a pod. za existenčné formy vecí samých, ale za apriórne formy nášho vedomia

kantor (lat.) - 1.učiteľ, 2. hlavný spevák v synagóge

kantorát (lat.) - evanjelická internátna cirkevná škola, ktorej žiaci boli povinní účinkovať pri rozličných hudobných príležitostiach a bohoslužbách

kantry (lat.) - pôst štyri razy do roka po 3 dni *» Kvatre*

kapitola (lat.) - 1.zbor kanonikov, 2. sídlo zboru kanonikov

kaplán (lat.-nem.) - pomocný kňaz na fare

kaplnka (lat.-nem) - kaplica, menší kostolík

kapnomantia (gréc.) - veštenie z dymu pri zápalných obetiach, lotyš. *svakoni*

kapucín (lat.) - člen žobrajúcej mníšskej rehole

kardinál (lat.) - po pápežovi najvýznamnejšia kňazská hodnosť v rímskokatolíckej cirkvi

karma (hind.) - osud, výsledky spôsobené vôľovou činnosťou človeka, dobré alebo zlé, podľa presvedčenia, že človek je konečným produktom činov z predošlých životov a osud jeho budúcich životov je závislý na činoch v minulých životoch (t.j. žneš, čo si zasial), duchovná príčinnosť následkov v živote *» Dolja*. Kruh znovuzrodení života, kruh činov (*karička*).

Zákon karmy: Účinok každého činu sa vracia svojmu pôvodcovi.

kartárka (tal.) - vykladačka karát, žena veštiaca z karát

karteziánstvo, kartezianizmus - učenie René Descarta, ktorý sa pokúšal zlúčiť idealizmus a materializmus

kartomantia (tal.-gréc.) - hádanie z kariet

kartuzián - člen mníšskej rehole La Chartreuse

katakomby (gréc.) - podzemné pohrebiská a zhromaždiská prvých kresťanov

kataplexia (gréc.) - náhla strata napätia kostrových svalov vyvolaná silným dojmom, úplná telesná strnulosť vyvolaná nervovým šokom

katarzia (gréc.) - druh psychoterapie kombinujúci techniku hypnózy s technikou "voľných asociácií"

katarzný (gréc.) - duševne povznášajúci, očistný

katechéta (gréc.) - učiteľ náboženstva

katechetika (gréc.) - vyučovanie náboženstva

katechéza (gréc.) - poučovanie o náboženstve vo forme otázok a odpovedí (rozhovorom)

katechizmus (gréc.) - učebnica náboženstva napísaná vo forme otázok a odpovedí, hodiny náboženstva v škole

katechumen (gréc.) - osoba, ktorá sa pripravuje na prijatie za člena cirkvi

katolicizmus (gréc.) - kresťanské náboženstvo rímskokatolíckej cirkvi

katolikon (gréc.) - kostol gréckeho kláštora

katolikos (gréc.) - hlava arménskej cirkvi

kauzalizmus (lat.) - učenie, že svetové dianie určujú náhody, viera v náhody

kazula (lat.) - ornát, rúcho katolíckych kňazov

kenataf, kenotaf (gréc.) - prázdny, symbolický hrob

kentaurus *» centaurus*

Kerberos *» Cerberus*

kibla (arab.) - v mešite priestor na uloženie koránu

kismet (tur.-arab.) - v islame neodvrátiteľný osud

klariska - rehoľníčka katolíckej rehole založenej Klárou

kláštor (lat.-nem.) spoločné obydlie rehoľníkov alebo rehoľníc

klauzúra (lat.) - povinná mníšska samota v kláštore, uzavretosť, uzavreté miesta, odlúčenosť

klerik (gréc.-lat.) - adept kňazského stavu, duchovná osoba

klerikalizmus (gréc.) - snaha využívať náboženstvo na politické ciele

klérofašizmus (gréc.-lat.) - fašizmus riadený kňažstvom

klérus (gréc.-lat.) - duchovenstvo, kňažstvo

Klio - grécka múza histórie, zaznačuje historické udalosti na svoje večné tabuľky (do *akáše*)

kolár (lat.) - biely golier na kňazskom rúchu katolíckych kňazov

kolatúra (lat.) - 1.farnosť, 2. právo obsadzovať cirkevné úrady

kolos (gréc.) -obrovská socha faraóna alebo jeho manželsky *» koros*

kolumbárium (lat.) - 1. hrobka alebo osobitne upravené cintorínske múry s výklenkami na ukladanie popolníc alebo rakiev, 2. pietny vyzdobený priestor, kde sa ukladajú urny, popolnice, 3. holubníky

komput (lat.) - výpočet pohyblivých cirkevných sviatkov

komtúr (lat.-nem.) - vyšší hodnostár rytierskeho rádu

koncil - cirkevný snem

konfesia (lat.) - náboženské vyznanie, vierovyznanie, náboženstvo

konfesionalizmus (lat.) - lipnutie na náboženstve

konformista (lat.) - člen anglikánskej cirkvi

konfucianizmus, konfuciánstvo - náboženská sústava staročínskej spoločnosti, učenie čínskeho filozofa Konfucia

kongregácia (lat.) - 1. cirkevné zhromaždenie, zbor, 2. názov katolíckych reholí, 3. názov organizovaných jednotiek protestantskej cirkvi, 4. pápežské ministerstvo

kongregacionaliazmus (lat.) - americká evanjelická cirkevná sústava, ponechávajúca cirkevné zákonodarstvo a disciplínu na jednotlivý zbor

konsekrovať (lat.) - posviacať, posvätiť, pri omši premieňať chlieb a víno na telo Kristovo

konsenior (lat.) - evanjelická cirkevná hodnosť

konštitúcia (lat.) - vnútorné zriadenie daktorých cirkví a reholí

kontubernium (lat.) - združenie protestantských duchovných v Uhorsku

konvent (lat.) - zhromaždenie členov evanjelického zboru rozhodujúce o zborových otázkach

konverzia (lat.) - 1. prestúpenie na inú vieru do inej cirkvi, návrat do pôvodnej cirkvi, 2. premena, zmena

konzistórium (lat.) - 1. poradný zbor biskupa alebo pápeža, 2. cirkevný poradný zbor na čele evanjelických cirkví

konzultor (lat.) - cirkevný poradca

kopulácia (lat.) - 1. zjednotenie, spojenie, 2. cirkevný sobáš

korán (arab.) - alkorán, náboženská kniha moslimov, napísaná podľa učenia zakladateľa moslimského náboženstva, Mohameda, v 7.stor. n.l.

Kore – grécka bohyňa podzemia (od jej mena je odvodené slovo koreň)

korporále (lat.) - plátno, ktoré sa kladie pri omši pod kalich

korybant (gréc.) - starogrécky kňaz bohyne *Kybelé*, tancujúci bojové tance na pamiatku zachránenia malého Dia pred otcom Kronom

kozda - mníšsky pás z povrazu

kozmogram - kozmická konštelácia zostavená pre určenie vhodnosti termínu vykonávania magických úkonov

kozmos (gréc.) – vesmír, svet

kraken - podmorská obluda podobajúca sa na hada alebo jaštera

krédo (lat.) - vyznanie viery, presvedčenie

kristianizácia , christianizácia – násilné pokresťančovanie, obracanie ľudí na katolícku vieru (niekedy aj pokrstených)

kristológia - náuka o Kristovi

Krišna, Kršna (sanskrt.) najvyšší boh v hinduizme, stvoriteľ

krizma (gréc.) - posvätený olej používaný pri obradoch

krucifix (lat.) - kríž, obraz alebo socha ukrižovaného Krista

krypta (gréc.) - priestor v chrámoch slúžiaci ako pohrebisko významných cirkevných osobností, hrobka

kryptomnézia - vybavenie sa podrobností o určitom zážitku z nevedomej pamäti

kundalini - energia hadej sily, sexuálna energia

kupid, kupido *» Cupido*

kurát (lat.-nem.) - katolícky vojenský kňaz

kurátor (lat.) - 1. predseda evanjelického cirkevného zboru, 2. opatrovník, tútor

kúria - pápežský úrad

kurializmus (lat.) - v katolíckej cirkvi úsilie o posilnenie pápežskej moci na úkor biskupov, najmä proti koncilu

kutňa - prostý mníšsky odev

kuváda - nepravá kuváda je, ak má jeden z manželov bolesti (napr. pri pôrode) a prítomný je aj druhý manžel, bolesť sa rozdelí medzi oboch

kveštár (lat.) - žobravý mních, ktorý zbieral almužny pre kláštor

kvietizmus (lat.) - mystické učenie hlásajúce zmierenie s osudom a otrockú pokoru pracujúcich oproti vykorisťovateľom

Kybelé - grécka Veľká Matka bohov, **Rhea** *» Deva*, pôvodne frýgická bohyňa prírody a úrody (zapísané ako Cibele sa číta Sibyla)

kyklop (cyklop)- v starogréckej mytológii jednooký obor, s okom v strede čela, obdobní *» Odin, Licho, psohlavec, Verlioko*